اکتساب علم و آدابست فرض   تا بلحد از مهد الله طول عرض

لیک تعلیم و تعلم را مجال   نیست جز تمکین الفاظ و مقال

زین سبب شد هر کتاب و هر بیان   پر ز الفاظ و لغات ای کامران

جمله معلومات را آمد رسوم   پس لغت بوده ست مفتاح علوم

هر که کسب علم را طالب بود   اوّل او را لغت واجب بود

ای بسا زین فن کسب ساخته   با فنون تحلیه پرداخته

گوش جان بگشا و با دل گوش دار

از حلبی نیز بشنو یادگار

نظم گوهرها بر احکام حکم   جامع مجموع الفاظ عجم

گرچه الفاظ عرب باشد فصیح   لیک مجمون فارسی نبود ملیح

زانکه او را نازکی ذاتی شده   در ذکر بالواسطه آتی شده

سیما دیوان و دررا شد جری   زین سبب گفتند نام او دری
بعد ازان کاندر دواوین کبار (لایق)   شد تصفح بر وجوه اعتبار
هم تتبع کرده بر نقل کتب   پاک کردم در نظر از قشر ذب
وضع الفاظ از حقیقت یا مجاز   شد مرا ممتاز حق الامتیاز
پس بسلک گوهر این نظم دره   جمع کردم بهر عالی نظر
عاقبت گر حق میسر شد مرا   خدمت شهزادهٔ ظل خدا
شاخ سرو سروری و شبل لیث   وقت حاجت لفظ او باران غیث
زبدهٔ خان بن خان از هشت باب   باغ دولت با وجودش هشت باب

بایزید بن محمد خان که هست
تر قدر و همتش افلاک پست

تخت او با دولت شاهی جهان   تا قیام الدهر بادا جاودان

گاه گه در خدمتش که بودمی   از لطایف پیش او بنمودمی
داد روزی بنده را شهنامه   کانتباهم کن بدین خوش نامه
سجده کردم بازگشتم بر دو پای   پیش او تقریر کردم چند جای
گفت کاپاکی میسر باشدم   کاندرینها سر در سر باشدم
پس برای این غرض کردم سلوک   انما الانسان فی دین الملوک
بهر تصحیح درست این نامه را   سن کردم راست سن خامه را
تحفهٔ مقبول خدمت کردمش   مجمع مجموع حکمت کردمش
لجهٔ پر در دریای دری   نقد معیار جواهر فاخری
بر تفاسیر صحاح و منتخب   با شواهد گشته مفتاح الادب
و اندر افعال و اسامی و حروف   هست با سیمای سامی و مشوف
هر که ایشوا یکی گیرد در دلش   در عجم هرگز نماند مشکلش

هر که خواهد بود منشی و دبیر / گردد این ابیات وی را دستگیر

بر دوا و بین هر که او دل داده است / این طریق موصلش افتاده است

بل برای دانش تازی نکوست / کالغرایا فارسی تفسیر اوست

وانک بر طب اهتمامی داشته است / تخت او از تخت این افراشته است

زانک اندر ادویه تفسیر این / آنچ در نزه اطبا شد یقین

این که آمد پر غرایب بر نظام

بحر او بحر الغرایب گفته نام

گوده اندر نظم او سحر و طلسم / گشت بنیان بیانش بر دو قسم

اولا وضع اسامی شد بیان / ثانیا صرف مصادر شد عیان

در بیانش داشتم راه یسیر / تا که او بر مبتدی نبود عسیر

لف نشر اصلا نیاوردم درین / همچنان در مصراعی رهین

هم نگردم چون مشاهیر ثقات / در بیان توسیط تفسیر لغات

هر عبارتها که شد فاصله / رسم شد بر فوق او ص از صله

وانچ تفسیرش مقدم آمده است / در برش یک م معلم آمده است

مشترک را در برش دال است ش / از ترادف ف نشان آمد یقین

پیش هر قطعه شده قبل الشروع / نام بحر او مبین با فروع

آخر هر قطعه بر تحریض وزن / ختم شد تا سهل گردد جای حزن

ذکر کردم بینما القسمین هم / ز اصطلاحات و قوانین اهم

عون و توفیق از خدای لامکان / انه حسبی و نعم المستعان

مستفعلن فعولن مکبول اولو رجز حق

مفعول فاعلاتن اخرب مضارع الحق

ایزد خدای تکری مینو بهشت اجمق / دوزخ زرنگ طامو وروارہ کاخ جرحق

بروی زنا قتیزا

ناهید زهره یلدز مینا و آسمان کوك — ورسیج و آسمانه هم سقف در ارسنق

انگشت برمق اولدی انگشتوانه یکسك — انگشتری یزکدر کالوج سرچه برمق

داماد دردر گیاکو دره اغرد دره مورد — دزد اغر داسه قلجق دن کوب جوداق (ارق)

دلاله پیزوکدر غاله اولدی دربند — درکوب خلولق درز قلعه دام طزق

پور اوغل و نبیره نوکرده پوردن نوروق — نو بیك ناف کوبك ناخون دنلد طرنق

سنب و چو سنب و هم سم بردن گسلمش (اود) — شم چارخ وار قلق سنب سم اولد طبنق

سگلهی و سکابی قندز سغال سغینی — سگ ایت سمند اکر آت پرواس الایغق

اشتر دوه نر ارکك ماده دشی اشك خر — استر قتر در اسب آت هم کادیانه قسرق

بز کاج میش قیون جنسینه کوسفند (آد) — چذ داولد داوکه بیشن سورچراکه (اتلق)

سود شیر شیر ارسلان شیرین طاتلو (نسنه) — شیله کیا برنج و شیراز کلد طورق

شبت و شوی شویت و شیت اولد طوق — شو نیز چورك اوتی شوره کویرجورق

نام آد و نیج و نم چه ناوك نه قوغش اوقی

چملوك باد بیچ و نرموره دره صلنجق

طولما بعزسق آگنج یاوش یلان یغتنج

یادیرا ناکو دیرك پاس اولد حفظ قلمق

ابریق آبدستان هم آنجره اسرغان

آغاز اول آدی آغوش دنذ قوجق

گلوند سفته دیرلر کوندر دکولك گشتیلك

هم سفته در دلنمش هم لکلك آدی لقلق

مهمان و میز قونق هم میزبان قونقجی

دوقو یبان کشوری تخی و گرنی خرنق

اسوس سگ طشی در اشنه اغج بصوثی — انقرد با بلادر انبوی قوخو طوغمق

بر غول بلغور آدی یالوش کوت کافور

پیمانه دیندا اولجك هم بر طله قبالق

حلمه
در قاپو دیك ودی دون قم ریك دیکل

دیرند دهر ودهقان گوبلو گوزه بردق

آخیز مهره دیوان آگاه در خبرلو

خستق
هم لتره یاره یاره گیت تخت لنك

لت پاره وچماغ ودشمك قپو قنادی

دمبوك لج ولکد در سر پاس وکرز وچومق

هم شهد شان لج باك کیفرشیان جزادر

هم شاخسار هم شاخ بوبینوز در وبودق

طوتق
دستینه قولبغی در هم کاغد کنشانی دستان در آل وحیله دستانه کلدی

بکشق
بیچاره آدی یامش بیدار درایانق هم گفت وگوی سوز ساو هم نو گفتاره

تلاق
گفتار دور کلاجی گفتار دیندسر گنجینه در خزینه بازار گوچه سمق

ریکاشه خارپشت ریکاسه کلدی کرپی

چون فرخشه قطایف دیند سپوسه توکق

گندا اکن بلیجی کرا قان آلجی در

دندی ردکوی اسکی رگبند وهم نغرق

مرو اکلورا یو فال هم مرغ وبوز فال

موسیچه برقوش آدی منجیر در مشابق

مفتی دور وجرگر جوزا درز دو پیکر

تنبل کشی لتنبر هم لنجه در صلنجق

سنجق
ناغشت نادمشك هم نیملنگ قربان کسکون قلج یلالك منجوق فرق

جوشن جبه جوانمرد ییکت کشتی و نبرد جلاه همچو جوله چلها و جوی ارمق

نه یوق چو نیست یوق در هنك اوس و هست وار در

نیرو چو هنك قوت هم آس و نرم یومشق

لوف آیو پنجری و لوفا قیا قروغی

لیمو نیون اوالك آدی لشن طینجق

کفجوك کبجوك آدی کهواره بیشك آدی

کف آیه کفل و کف درکو پوك چو کفش بشمق

کار و کناشه طاپن حر بایر دیسی دز

کشکاب اربه سویی کشته اکلمش و فوق

خشکا زایر اوندن بیشن اکسوز اتمك

نرق

خاشاك و خاشه چو رچوب خاك تراب

چغزآیه چغزواره دی قرباغه یصوی

مرغول در قورجق هم چز دره قفردق

چارو در اولچو جاد و جاروب در سپرکه

باده نبید سوجی ناجود و جام آیق

ماکوب در ماکوك و ماکول در بیاکن

هم دوغین چرخته هم رشته دنید قفشق

درهم دره درینه بز آبله قبرجق

بنکان فقاجی طاسی هم بویدان قپرجق

سرکین طورسی سلقورچو بلوك آدی

سندان در ارسوك آدی هم سنکدن قرصق

اغلق

کنجید در صوصام کویه طورتیاغی کوساله بوزغو دز بزغاله کلد

گوذینه کوذیان وکودین کذینه واربه

گوما به درالیسو کرتك ازبنه تمق

گردون فلك وفكلی گرداب چوكل آدی

هم کونه در تکا له کره نه کو وته یندق

ماشو الك وقلبور پارو کرك پشم یوك

چون مشت اوج و یومرق مشك زمین یالق

متری شکایت ایمك مست کله شکایت

کسنی دنکد زنار هم غوش دریلنجق

فاجام اغجه قالن خرما واسنمك فاق

کلدی فراخ وکیکو هم فرو ورج دونق

چندان یسی یسا وبس آنجه چند نیج   بس آر دو پیش اوکدر بسیار جق بیش الجق

پلك وپله قبق در پستانده آمجك آدی

پستنك الكه پسته فستق چو پسن الحق

باران کرز الاجوق هم یاسره الکنلك

فوه قزل بیاو فرخو دکل بدامق

آسیب وکوست کوش ین باشی یعنی شکلك

هم اسیر بس هیدان انبا زدند ارتق

هم آخشیج ضد و هم آسته چکر دك

غرحیز و روسبی در غوزه چوکوزه وق

شامالة قاره یاغز شاماکه قاره ساقز

هم شانه دان طرقلق هم شاونی نه قندق

کفشور دی لحیمه کفکوك اسکی برکه   کلشن درازلو بلجق نسبو نسو طبنجق

هم هندوانه قرپوز بلبل هزار داستان

هیزم چو هیمه اوطون فی و هراش قصق

تیماس و بیشه میشه غیشه حضر قمیش

دندی غرنج برما سطل و غفنج صوصوق

دوکارد صند و دودر چراز دبق کوکجه

دول اولدی تول دوک ایک هم بلج ریسه اغرشق

درواخ اوخسته درکم سغلیقه دنمش اوله

یارا و توش طاقت درو ابرا شده دتسق

دیدار دخ صتشمق سود دوکنه یرا بوز

دوشیده در قرا اغلان هم دوزه دندبرق

قنابری و برغست اول اوتکه دندی خیروکه — کازیره عصفر آدی کازیره دندی بقرنج

زغبر چو مرو شبله هم فاترا ارنکل

کوزوره بوینی اوزن بردق کلوله تومق

کلنار دد کراش و زخم و کلوشه یاره

کندر کنب کنور در کشته کلول بوچق

کم بیتکو کم السوک کنکاج طانسفدر

هم کوشواره کوپه هم کوشه قلب بوجق

هم بیشوا امام و هم پایدار محکم

پابند و پای بند و رهمچون شکال طوشق

کر بازن زن چو واجی کین مند و نال لودر

لاخ و چو زار و استان لق آدیدر چو تردق

زنهار کیجه کندز کسب آیله علم گنجی — کم علم دولتی دن بخت مخلد الحق

مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن

حقیله حقده حق بول علم اوجه محقق

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

جهلوکی زایل ایله جهد ایت دکلسک احمق

هزج مقصور وکاه محذوف الوزن بیل

فعولن حذفی و قصری مفاعیل

فال و فأل اول فتح خاتون — چو فرسب صرنک و فرسنت قانون

فرستاده فرشته ایلچی آدی — فراشا چمشوب اربر میکچون

بیوک وهم عروس دغد کالن — عروسی بیو کالنی سوزدکون

سغر سنکه سکر بر نوع دکری — سنک بیل الجه سوزادندو دکون

پدر باب باته مام و مادر آنه — چو بد دل قرحق و بدپشت تصون

چو بیوراون بکل و بیواز اجابت — چو پشما کند دندی قوم کرتون

هوازی ناکه و هیدخ یوزآت — تکلتو به نمدزین ایدکه یون

دلیر و گرد و کند اورنبها در — تفودر توتدر و اید لدی سکلون

جوان یکیت کلور چالاک چابک — دشکدر جامه خواب و جامه در طون

دبون آرمون دراول ویرلین امرت — چو کرم و زود کل زر بیرق التون

چو زرین ایدله آلتونلو یعنی — ادات نسبت اولدی آخرده ین

رعیت زیر دست و زورد کوج — چو زوبین نیم نیزه دندی سنقون

که کیم و کیست کیمدر کاف یارق — چو کالک دکلکو کاریز اوغون

تونجی دندی آتش تابه صرت اوج — دنو دلکم آدی نقب شیح و آهون

بلایج کلدی کاجی آرد هاله — الک در آرد بیز و آرد کراون

قنی قو غلچرا روش خلالوش — چو اولش آدی کلدی بهره و زون

بغرتلق اسفروص استاخ کستاخ — دنغر شیلاکه ایدون و هیمه دو

نمادر بیشیار و پیشکاره — بلبندا یدلدی یوجا بانکل دراون

گونده اون چواک پاغنده مجلوج — ولیکن قنجغا تصماسی ترکون

چو سوخ اولدی تخوم آدی وکلم کیر — شش اوبکن شوره کرژ دراج بلغو

سترک اولو ستیزا ولدی جدل لجوج — ستیزه اونکو اسطبر یوغون

چو غلبه زاغ بیسه آله قرغا — زغن چیلق کلاغ و زاغ قرغو

کشکل عکه کلاژه سقسقان در — بیوک قیان فرسطون کرستو

چتوک پوشک ابوک پوپک چوپوش — چو تفشه طعنه مفسد آدفرون

چو هرج ایل حدی و همسایه قوکشی — چو هستی و برلق هفته یدی

پناغ ایلک اجی پژ واک ینقو — پرنیان سغری یوخا کخدپژیو

کناغ و قزابریشم دنلدی — ولیکن دنکل و کالیو دریون

سپنج آرام گاه و سره سووق — چو سامان مزه و عقل و آدصان

ستنبه ذوزلو سرما سوق وقت — چو سر ناسر سله سدره طقرجون

زبکر فنسکنده در یللو آوورنه — مزید اولدی مراما ند آدلو اوتو

چو خفجه قاضی حدا و راجو آغج — خراش هم براش افتاده دشلکون

کمرقوشق کمرسار اولدی توقه — کما منتر چو کمراه اولدی ازغون

چو آوا ینقو و اکرا ارشته — دنور شمدی کنون و نون الکون

گیوه ایدلدی کوک رنکلو کره پاس — گور گبرو گبوده دندی سرخون

چو انکلیون ترسالر کتابی — چو برنوعه قمارق اطلس اکسون

کلو کرسنه کشنه گرسنه آج — دنور کبی و هم بوزینه میمون

چو بید انجیر و خروع دکنه اوت — مرلجو مار چو به همچو هلیون

هره مه تلبه و خرکوش طوشان — چو برکم منج و با نود ندخانو

چو ترفسیون و فرفسیا کبا به　　چو درهاس آدی تافسیا و نیتون
ترنجان بالی رنبو بشمه چشمک　　دبید اولدی دوا درلر که معجون
چو فرغول ایش تاخیر ایلمک در　　بکا بز آغ و دیب بن و بون
چو کامو کلدی مارول و صلاجه　　چو اوسویاس کاشو دیندی قسقو
چو جزه اولدی وظانه جرز درطولی　　چو آر ید چرمه بوزآت چرم درگون
دنور تک بلمک قوش برنی و دیب　　تکا ورتک بورغا پرتکل آشکون
تک و وش وان آخره بلی در　　بلیچون اولکه چون چو نیچو بیچون
چو وچون چونکه چه نه چیست نه در　　نجه اولدی جان چون شد جان
همایون فرخ و فرخنده قتلو　　کنی گوهر لوهر خس سفله دون
سکلدر گنده مه اوتلق گیا زاد　　گیاه اوت گند لاش اولدیبید
چو آگنده اچی طولو هم آخور　　دنور رنه اواق و زیره کمون

کاود

کلور زبواد کوی یوبی زمین یز　　چو زنبر گزگره ایسرنج سکسون
نجر اقچه سره بسرخاب انقت　　سره سلبز دنلدی سرب قرشون
چو کاشانه شبستان تا بخانه　　چو چهکری اشبحو ربواس اشخون
خجل آهار بتا هو گلی عیب　　چو آهنک اولدی قصد آهسته ارزون
چو پوشش ازتو و بند بنیه دکمه　　چو بر کل چوبر مینه دند برمون
چو روغن جوش عزبا سنک بیشی　　نلنده نخیه آرتق بیش و افزون
چو نج نج خوش خوش امرود آرمود　　چو طرخون آرنبز آید لد ترغون
دنور طغرای الو نکار نشانی　　چو گیره بوك آدیده طبرخون
بتا قو بقرمان پا گند یاقوت　　نونده زیرك آدی نخس وارون
دنلدی کا وراالنهره ورارود　　سچلمش خرده یلدز لر فرارون
چو هفتورنك یدکز هین پرسیل　　هویده آشکاره هیره سکسون

شله شوله زبل قود یدجق بیز	گس وهم شله آم شلوار یج طون

صواجق تخته در ذاده گلدی	دره خشت آغج دراز ا یدلدی اوزون

گزلک آخر ازن کیجا سن بلکا	چو بارى الىنى آدى يال يويون

درش علم وادب کسب ایله شاها	دلرسک بولسن ظل همایون

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیل	اولور نادان حقا میجدن دون

چون رمل محذوف یا مقصور اولور ای کامران

حذف اولیجق فاعلن دی قصر اولیجق فاعلان

دیه وده کوی کو محله طور رحق بر آد جای

گوی طوپ قنو کذام و کو تپی قنده کجای

چون خدا وند اس خداوند شهادت

خانه اودر خان الوبك بیم وخان کاروان سرای

باد ویزن مروحه باد افراه اشگنجه دره

گر یه اغلامق کذیور روز کار و کدخدای

آواره قفتان یوزی ابرهان اجوز ازرن

ارجمند اولدی عزیز ارزیز و قلعی دره قلاوی

پیلور چرخچی و نهبر قولوز افدر یکان

طغز یول گستادن آدی رهنمون و رهنما

دیدک اغلان مطربه رامشگر و خنیاگر آید

رامش و خنیا ارو رامش دره هم فکر و رای

آن وا وی اول وایشان آنلر و اینان بولر

این بو و توسن شما سز هند شاهی دارای

آفتاب شید و خورشید و هور اولدی گنش

ماهتاب آی ایدنی یلدز ستاره ماه آی
استخوان رند اولدی قرتال آفتابه قمقمه
اذ فنداک اینگم سغمال آوخ درآی وای
تازیانه قمچی تیره بولنق تندیسه اویوق
تیغ وطاغ باشی قلچ شعله چو تابستان یای
کاکنج و قبیل اونی کایت اوزمندن نوع ده
کارد بیچق نیزه سونکو و کمان وشیز یای
غسل در خطمی و ما هودا نه در حب الملوک
تیر واوخ و بخش و بولانق هم عطارد هم برآی
توشه آزق تون کلحن در توان کوج تو تدبک
کوج یتره توآنا و توانکر کلدی بای
جوب

چوب اغج چوپینه قوغو چرکی یورکلولک
چوب خط اولدی اغج قره ی قودرچی چوپسای
اوزدکو قفتا ندیتر بیزه تنه یوخا تنک
تنک وطار وهم قولک مشکل دره هل یعنی تای
کالیان دیلکدی عصر تخمی کرباسو کلر
هم تر یوه یمزیری یول طرلق تنک انای
ناودان وناوه اولق نی قمش دره هم دودک
ناپژه اوت بلدری دودوک وبوغر تلاق نای
آبدان در زبون آوزه قولق سلقمی
آردینه اون آشی اودیا خجی در فزای
باختر مشرق چوخاور مغرب ونخش اولدی برج

آخشیجان درت عنصر آدی لذت دند خای

صحف ابراهیمچون پازند آبستادر عجم

زندا نوک تفسیر آدی زند بستا اکس صای

پشتمازه پشتمهره مهره پشت اوگر عنا

پش چو پش بند گشته پش آت یالی و باران قای

پشگل و قرعه هم قورجق ساچ پشکل پشگل قیغ

هم پیوده گوبه اورمجک تننده دیو پای

کان و باه اولدی جماع و پاشنه اوکجه پریلگز

باشه دندی تمجه پاه آش و آیق آدی پای

سلم و اغلان تخشی جب چوره کرد کرده

چار مغز و گردگان قوز یرلغج در گرد نای

اسپیوش

اسپیوش و فسلیون بوزی قطونا آدر

دندا آدیشن کیا گو اوت و آسان قلای

چابلوس و کردکار الدایجی یلد قلنوب

جغد بقوش و جیان آیدلد صد پا جهل بای

چغنه بر قوش جنک آل قش قیننغی هم ساز ادی

چو چغانه اجلق و جان آرتریجی جان فزای

بخش و توبنیه چقن اوز آدچاه و چه قیی

زنک دنده دم بولی چلک کلمشنه درای

چون بنان و تیرنان اخلاغو بیلک تیردان

جوزه یوری و چکا و هم چکاول طورغای

بامداد از تاجو پیشین و نبله شام اخشام ادی

دیگر ایکند و خفتن یتسو دیلنجی گدای
لیولنگ و هم کنج هلیاک کش لمرا اغیل
بودلر آدی شپور و کا ودم هم کرنای
کاس طوکز لهیله کالوس خربط ابله آو
کاوشنک اوکندره اود اذره دون گردنای
بستر آهنک اولدی چرشا و آدی هم بستر دشک
هم پسر اغلان اوغول بسغ در سر چه سرای
لاک تکنه لوش طاد و لوسز نده طادجی
لاک بر نوعه قزل تراغ و بلجق کل چولای
جارکون بتباسه در چلغوزه جام بیمیشی در
جوی بازمق قراکی دی طواره چارپای

قلقنت

قلقنت قارا بیا نوک کوکی آغی قلقدیس
قلقطار آنوک صروصی جادولر طوراق کای
انگژد حلتیت دره لر پش درد آغز تخر
انگدان آنوک اغاجی قرز دغر قن دخت زای
متنجوشه سنبل رومی و پنجنگشت ایط
انبل وار دج یمیشی او دم چکردا کی فضای
پرسیاوشان بلدری قاره که بیتر سنج بلگی
ماططوقده پرسیان دارو نیلم میشنای
زیرفون تج اگده سورنجان چچاکی شنبلید
دجر دره بوکرلجه و کوکل اچی ذل کشای
خود خروه و بوستان افروز کل پرکی چچک

اخکلند و چخشقو لطف آبسی باری خدای

شیم بر بالق درا و وق ضربت آغ آغ نقطلو

یا شول ادمق در کانی انده یارتمش خدای

آب کامه دند مری قوده انوکرماسنی

کامه اکتیلیه پرورده اولن درای همای

چون دوادم دراغ لو باکی و دوسر یلاف

درم توره ساج ایق دردیکپای هم سه پای

سن ادب یشیکنه یوز ارغل ای توفیق اما

م کم ادب اهلینه ایرر تا ابد فضلی خدای

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلان

علمه سعی اتمک در خوش عمر و دولت طغرای

چون خفیف اوله اوزنه جز مخبون — صدره نوک خبن و سالمی موزون

آخر ابتر و یا اولوب مجبون — حذف و اضمار و قصر انده شجون

آب سو آید نلو آدی سو — آتش و آذر اود امید اومو

دند آدر کشت اوده طپان — ختنه سنت خجسته در قتلو

آب روغن ازاب بشت منی — هم بولت ابر و میغ قاش ابرو

آستین یکل و آستانه اشك — پوستین کرک و بوق در بوده

اضطراك یاش میعه دن قر — انکبین بال و اره در بچقو

قرد ماناکیك صراسی در — کبت زنبور و انك منج آرو

برف قار و پسیج و برك براغ — برك یپراغ پرك حالندو

لولیان غادت اهل گزللر — قرچی لر کزلیه لو لو

دند بیرون هم برون طشره — اندرون و درون در ایچرو

بیخ کوك بنج وجیم وکیغ چیق ‌ ‌ ‌ خیم یاره چوال وقازند و
تخنوه بیر یلدیرم آدی ‌ ‌ ‌ تخجه وسنگچه تکرك طلو
تب ایستمه تمنده یلتك در ‌ ‌ ‌ هم تنا ودرمز الو تنلو
عظم وتخیز در صیان اگلی ‌ ‌ ‌ دنید آغاره وخماس سرزو
تخمه دن صیرلق خلا شمه ‌ ‌ ‌ خیر وخیری بر چچك در بللو
شند فو هم دهل بیره طول ‌ ‌ ‌ دنید یلب بیر مغه تك و بو
یوله دکمش قون تفز قردی ‌ ‌ ‌ بوم بیقوش ایك آدی پوپو
بید سوکود چو مرز و بوم سنور ‌ ‌ ‌ ایوه آبی و دنبه دنید نسو
بو نعکیلاو نکا دنلدی بدین ‌ ‌ ‌ آنکیله اکاه بدان بدو
هرمز واورمزه مشتری در ‌ ‌ ‌ چو گرامی اولو وحرمتلو
چون قوم کلدی خویش خویشاوند ‌ ‌ ‌ خویشتن همچو خویش خود گندو

کیستان منگنه کهین کچرك ‌ ‌ ‌ اشکل سو یرکه آدی کیل کرو
کا وکلدی صغر گوارن سیدا ‌ ‌ ‌ گول سیغه تز کاده در انکو
کومش وهم کما ندیر قرجی ‌ ‌ ‌ گنده کنده او مجه کوندر دولو
دی کمیزه قرشق اوت گیرا ‌ ‌ ‌ گند چونکه لمیں لخیز بصو
گند نادر گرات وگنده کله ‌ ‌ ‌ لبك کلك چو پاردنج کاسو
گندی بیو وبیین کندا ‌ ‌ ‌ گوره چوق گوی کرو در اجو
باد رو وترده خرا سانی ‌ ‌ ‌ هم سرخس وبطارس بر لتو
چاك یرتق چو قاضی بیستی کر ‌ ‌ ‌ جامگی طو تلوق وجدا ایرو
جافجاف ولدی فاحشه آدی ‌ ‌ ‌ زند واف اولدی بلبل ای کلرو
خال بك در خدایکان الوبگ ‌ ‌ ‌ خواب هم دش دنلدی هم انجو
چون خراسات دگر منیند دتر ‌ ‌ ‌ هم خرو سده طراق وخرش آیو

خوار یاد آزدق یمک آدی | چو گیا خاکروبه سپرنده
مشک هم خیک خی تلوم آدی | چو زهاب و تراب سیزنده
ورش غمزی و واردین نما | نیک نیکو هژیر ایو
رطل جام شراب راسوکن | دوبه و هم زباه دردلکو
زرد رس ییکن زبون ناقص | ردّ زیرک رکاب ازنکو
دستبوس ال ارشدکی نسنه | دسه ارخوت شمامه دستنبو
پشت پیت ارخلوج و پشت ارخه | بشک چی بشم و نژم و پر فرغو
نقشلمش حریر دربسته | پیچه برغو و کوشجوک بستو
دوله برجا نور کلرکبی | هم اغ قردی کلدر و النجو
رسته دکانلر ادی دترصف | ردده و رسته صف چو دنر زانو
نوسه و رخش اینکم سغمال | رخش درکبشلمق بوزات بکلو

نرد اوزدک نهاله دنکله | همچو اشغنده نیم سوخت الکسو
دودمان بوی و دیدبان کوزجی | قامت و قد بوی بوی قفو دری
زود تیز تیز بیت تیز اوروق | تلخ آجی و تا و در آشو بوبه دردر
تازه قپان دلی و نوز میوز | نول آغز یانی نیشتر نیشو
کلدر زدنیخ زدنه و زدنی | ژنک پاس اولدی زدود صارو
قره ینجه دنک دیو سپوش | دشنه خنجر دکاتجه اولدی سلکو دردر
سفت سق سفت اموز و بیم محکم | هم سزاور کلدی لایقلو
دار بوی اولدی عود و دود تتون | دده یریج دبلمک در بو
موز هم موز چه قرنجه ادی | مرجمک نسک منجو مرجو
سمه زوله سمانه بلدرجن | سفج دکلک چو ما مجه سمنو باغ دردر
داو دو دش نومری یمری سیر | دشجی کنددش آولک یوزنده طوزلندی دردر

تره فه در الکسرک چو سرخ قراد   قرمق سرخزه سهی طغرو

ابله و هم حرامزاده فغاک   سخره فرهست فرهند اصلو

سبر طوق سرمستقلو در سیرین   صرمستو سیر کرشی در سیرو

سنبشه و دیوچه تخیل بیتی   شبش بت شانه در طراق طلو

شن ترش شیب قمچ نصاسی   نیش نشتر نبارش اولدی انکو

یعنی هوشی اوندر

چشم گشته ششی و کلک قلم   کج سو پر کدا ولی قوان کندو

یعنی کوز قناشی دیرلر

ابری قواندر

بوی در شنبلیله طوی شواد   شاره دلبند و نیم و نیمه برو

غنجه بو بلوک چو غر و فنج دیه   ضرپ اغری غلو رغر و قرغو

یعنی حضرا سران مهرق

کوف اکی کرف و قرقاره سفر   نوف در طاغدن گلن ینقو

یعنی صدا دیر وسز دیرلر

ژنده اسکی و خرقه ژنده دری   زیر اشاغه زبر در یقارو

قیغلو در نژند و هم مندو   ناب صرف و نژند هیبتلو

هم نیا

19

هم فیاوار و هم فیار شغل   فره ار تقلق و فرشم قیغو

نخ دراپلک فتی ابو قالی   نویه ارزدک چو ناله ایکلدو

چون تباه و تبست هیچ دهر   شفترنک اولدی نوع شفتالو

وشه و کزغ در وشتوا دی   ویک وای سینی او سجک وارو

غیبه بیلک غریو قزلقسون   غلیکین پنجره بکزر قپو

عقل تیغنه جهل زنکندن   صیقل اور یعنی علم سویلیو

فعلاتن مفا فعلان

فاعلاتن مفاعلن فعلن   حصلوا تکتسبوا وتغنموا

دمکه ازلری خبن اولوب ای شاه جهان   صدرنکه سالم اوله گاه اوله خبنیله روان

آخرینه ابتر و یا خود بنی اولوب مخبون   حذف که قصر که اضمار اوله یاد اکه عیان

خوان سفره خوالان در حضض ادخون قان

ما بز و من بن و من کزبی و من در بتمان

شو نکتاسان سغش ساده ادی سبزه چمن

سوفچه شوشه سبیکه آدی سولطبان

پیش خورد دوستل اتما کملو روسبز بیتل

سرت آکیزو سپرم وچو سپرغم ریحان

زه وزاد ایدله دول دوش وزهار اولدی فسق

زهراغو زهره اوداغلان زهکدن یوکان

رند دهشت ودخی غار اوله دفنی اغجی

قره اغاجوک ادی ددر داد وقپوجی دربان

سجی سیکی ومی ومل چوشفوه اولدی حرام

رزقه روزی دی حلال ادشفالی وشایان

قاب اشق تقه وقابله آورده آدی

قت فروینجه قبادر اکی اجی تفتان

تاغ وتوع اول اغجی کاودی سینمز نیچه کون

بقس شمشاد ادی بو غلصن اولا کاوزبان

اسم نبت معروف عند الاطبا

چوسرشنگ ایدله کوزیاشی هم آزاد درخت

اسم شجر معروف عند الاطبا

زیرو بلبوس پیان مرمسقی سوسن بیان

اسم نبات

غایت وفایده فرجام اوله لایق فرزام

سمره فربه وفربی دی فقاعه فوکان

چون قرنالکند قپامه آدی وقفل کلید

چو قرنبل توت وفلاخن قلاسنک صپان

ستناوند لجا صفه دیرک استنده

لخت کوتک وبرز دنده اکادش طلاوان

مك فصاجوق شكوكا نكله قلان اولر لر

اشق آتاكى بو بيجا غوك آدى تر پايان

كوز نه دندى كوز كن آدى وكوز دم عقرب

كرنم اولدى قرمق آدى كوز نده اولدى زيان

گودره اوق اوردك گشخ اوق متر

كفجليز ايت تلعى دونج كرداگرد ان

كراك اولدى چلوق تنوره دينلد كملى نم ٧

شنحياره آيدله كاونجك وكا آيله هوان

گونلان دره دواجى ايكى وكاره كمله

كرد بان دره حطب اغاجى وكرد آيوكيا ان

كوز موش آيدله كوز سوزسيك وكيك بره

كراك وجلوق
بر قوشدر صوكنارنده
اوتورر بعلاجه قوشدر
قويروغى وار ايما
صلاد ... كرماندر
سسساليدر دير
داصفهانده ابشه جوري
دير وكبر صغوير
دير داونكده باز
دباز قصد كراكه دير

گو

گوچقر آذ طبايع دمى گيا ناو كيان

ديس صورت بلگى يرنده دبوس اولدى چمق

دامغول اودو درشت آدى ودا ازودران

چو كمندا خرق آدى بربيان كبر كيم

كادزار اولدى صوش گيسنه دندى هرچان

گلدا زخ سكل آلوغ كلكزمل فغ بت دلبر در

دوغ ايران وفروغ اشق وموغ اودطبان

پاى ابرنجن آيق خلقسى بكوب رحل

شادلق اذكرى پرخو وسپرجى پزهان

بريدم نجه وخلال آدى درر بستيناج

باديه اجره براغج آدى بنتيجه وبان

باربلدیر دنه بازی یون بازوقل یاز فرق ایمگ و آچق کرو قول طغان
بذیونهم یارمز بزلجا هم لجلک برفرو دآشغه یوخار و بیان بیان
بوی هم بوقرو بالادنه بالان دیهلنز باک ایمنمک یالیزدی نکدی بستان
بجیج اورنلو سزوهم کجی اغشامغه دیند بیوند اولشق عهد دینکدی بیمان
دنک بویا وایا دنکریز اولذیبجی دک طمزروده نغرسق جوزمق باقی جان
علکر دوبی دنکلو زمز دکی ابرازیرا فنه فیک فنک آدی فنه بوبرق فرمان
خوازه کوشک متوضا درابشتنکاه لور سیل یول اشیلاتجی خسار خشان
وابسین بوقوا دراسین جودغیین اشیم آبکند کوکل آدی فند ودروغ اولدی بلان
واردن اروه کراس آیدله الوبالو دیند فرخسته اکالکم اوله یرا زره کستان
دره بویک کبه فارن آدی دستور ونز دره کا واز لوقود قنج اولدی یرلرنو زان
دیند نزدیک یقین زه سجق وپای کرسی دل الوکل دردله سکساد دلوک ادزبان

قندرك ... قنه بوح دیر واغاج طوقموه دیرلر

بکداش ادیدر معناکنز در

شانه

شانه هید وشنه وشلفه انکشته یبا
شاهراه الو یول والو زلو شادروان
سونش و سوهش وهم سوهه وسوه ایکی اوق
چوسپیدرا د قواق واشکه آدی سوهان
سوخته قاو سیاه اولدی قرا سوداصی
سوزن اکنه آدی وسولی وهیش اولدی صبان
چو کویز اولجك وکا ودس طاروکاسه چنق
کاه وقت اولدی وکوتاه قصه کاه صمان
الت بوچق دیرم استیزه دراکخوغ اچوق
برشوق دینك اکخوخ طغرجوق آنبان
تفت یلماك وصلنمق دینه ترکز ترلنه

تبنك بوته دلولگی آدی تز در قرچان

چو توا بل هوج و ترك اشیق و تركش

تنش ده چا خلدق و چت خلبر آدیدر تریان

خنجك آغاجی سقزلق یمشی در و نمشك

همچو خنجك قرود بلكن دینه خنجك یوشان

چو خرزد و خرزدوك طلگوزلان قردی

لیك و چان خفرده دینه سرگین گردان

چاكر و داه و پرستار در قول لقجی

هر ایشوك آخر الختام و قدم در پایان

آزمایش صنیش در سزك آرایش در

یورسوق اشغور و شغاره چو تماش آخریان

بخس

بخس دلی طرلقی بیخشت دیندن قومشن

مهربان در شفقتلو و بیق در طروان

دجله هم تجربه الونده طغی در اروند

لیك اورند براشق دینه زحمت آرمان

آشیانه یووه آری اوده آشوب اوركو

چقمق آتشزنه دیندیو او جق آتشدان

سایه گوللگه چو سپر درك در یغلق آدی

چو شتربانك صغرتجی قشی و او یلوقران

چو شترمرغ دوه قشی شتربان دوجی

اشك گوز یاشی و آهن دمور اشنان چغان

چرخ دولاب گوك و چقرقو بر شهر آدی

چرخه و چرخله و جرجه قمسی قلغان

کرکان دز قره ینجا کنکن بادآورد

کیک واشه بره اوبی و قغالق کولان

چو کلاه بدنیم چرم کلبجا نوك ادی

کنج ایو وایو و دینه کیج اوله کندوی اوکان

کابلیج اولدی یاغوك کجو دك بر مغی

آنجانه متوضا و قلج شوق لپان

کهنه اسکی دینه کوراب در الغم سلغم

دندبریان اشی کوداب چو کودك اغلاون

کیر وحدان سل و کونسته کون کونه دینور

کول درارخته و کوهر اصل ار کوج کوهان

هیز و پهلو لغتنده الصوطاس دور

اول سببدن دینلور هیز مخنث انسان

خنجه اول سن که جماع آید دکن ظاهر اوله

کوکون خرکز و خردشتی هم کور قلاون

تخم مرغ اولدی یمرطا و تهیگاه بکور

تاك و مینو اولدی دکل چیبوق تو بان تمان

تر زده قاضی بیتسی و تبنکو صندوق

شك سجان اوبی دلوجه ادی شیلم چو زوان

بار و بر میوه یمش میر و امیر شه بك

جاکش و کوزا اوبی آدی ایدی جاوندان

هج برنسنه طسطغو و نجا دو دمك

هر بد قاضی کفار و هر و خر طومان

چو بماند صنسن دبند و بمتا بکدشن

چونکه هر واند در اشکنجه و بیمارستان

آیشه جاسوس و مرخشه دد کرکنش آدی

آبدان اولدی قوق هم آوه دان آبادان

حالدان وار نه دک زاستر و زان سوتر

زیف آدبنزرلک و شب پوش لحاف یرغان

چونیرانک در آم کچی بیبی دده آیو

چو پیاله قدح و گزلو نهان و پنهان

بزه یازق بزه کار و بزه مند آثم ادن

عقبه آدی بزه آو قیغلو حسرت یژمان

دخمه و مرزغن و گور و سودان سنله

مرگ الوم مرده الو مرغ قش و مار یلان

یلمه طولمه کلدی یلبه کلدی جبه

یوهه دندی دلوجه طوغان و بوزلق جدام

خوبد دینلدی قصیل آدی و خود خر چوب

کلدی خر بو بنکچی بو بینر خرکش صقمان

مرهش فرغج و فرغند و خو و بیشه دنور

پارس آوا زرغنده ندن آیت زان و ازان

پرپرم پربهن و بوخله لخله خرقه

بلمه دیش اولدی سفالی قبه ایوان صیوان

زاولانه کجقوران سپس اندن صکره زافه بو آوت و یلکر آدربانه چوزبان

راژ و چاش اولدیج و تراز بر اوت بیده سوز

تا جه دیهیم دی معشوق ادر دوشکان

کاسگینه ار وقتی ادر کهبد سمسان

کاشنی در کنیکز گیتی و کیهان جهان

شهبره در قرعوت شه دیوار خیط

شیشله اول که گنبد در آن کاز دیه سچان

شنگ خرطوم و برکوهی آغج یمیش یوق

تشنگل و شنگ اصوللو کرل و هم یول اران

چو ختنسار و ختینار بیوك ارد کادی

چو ختین بوز دیور خاك کش ایدلدتیان

شغه شوغ اولکه ایق قاب قتلر مثلا

شغ صغر بو یزی کلدی و شبان اولدی چپان

چرب دست ایدله اوز کیشی جلب نا مستور

جاخسوك اورق و عناب ادندی چیلان

لست برك اولدی لوبشه لوشه لوش چمر

لوله بدرك دنه لو قاب و لویدا لوقران

دوگریسه یوك الی و دره کیر اولدی کشی

ریسمان ایپ ادی موتاب دنلدر مزمان

همتوك دوت یجه کم قسمت قسام ازل

کیشیه الر ادر همت مقدار همان

فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن

فعلاتن فعلن

کل نظر قل که ندکو هر کره قودم میزان

صدر هزجوگه آخر بحر اولور نالهٔ مکفوف — گاه آخر متصور گلور وگه محذوف
بحر رمل ابتر و مخبون دخی اولور — لیکن که اولور آخری تسبیغله موقوف

بینی برون و گوش قلق چشم و چشم گوز
روی و صفر و صفر تج و روی جو رویز
گش خلط آدی گش قلنو و یان کشت بکور
گش نازک اولن کس گش و نکس اشه صون
گشتی گمی کشتی گورش و کشت اکن در
گنجه هلبه گنج بجق گنج کلور گوز
چون بانه قسی قیل و پا شامه دنجک
پالار درآ واوق و پاییز کلور گوزم
دیباج درا شحون آدی ریحان دجل در

دیشیده سجق دره که ادی کران گوز گوزه
اخگورشنه اخلوچه الك انگاله دمه
افرنك یراشق ادی اخگر دنلور گوزن
کهج آجی و گو باره سری کوه و چوگه طاغ
هم کوه بق ایت بوق شکاله اصرق گوزن
درواره و دریوزه درر شهر سقاغی
تشویر خجل اولمق دو تنها یلوگوز
هم خوسته مال و دلك و خول خیارک
خر گره قطوق خوک و گراز ایدیله طوکوز
سیفور درا ابریشم اولن طون و سیم گوج
سخت اولدی قتی سینه و بر دینلدی گوگوز

تنها له طاقده آغ اوچوق ترب شلغمه

تنقلدو ترنگ ایدله پا ول تصون اوکوز

سرهنگ نه لشکر چلبی ساس قبیله — سر واز بشی آچوق سر و سخن سوز

آلوچه اواجق صرجه برار کرکر — ازغار سیه کاسه قرا کونلو سیه یوز

پدرام در آراسته و خرم اولن یر — سود و کلر ادی دوست یورکی یاغی دلسوز

کابوس قرنجلر دینه انجو ده اغرلق — هم فاخته در اوکیک آدی غلبه فوز

یافه یومز سوز یکا یل دینه بر بر — یل بر دو ایکی دوش اوله دون گیجه و شب اوموز

هم در سه چهار ایدر بش پنج و شش التی — هم هفت یدی هشت سکز نه دینه طقوز

هم اون ده دگل یازده اون بیر دوازده — هم سیزده اون اوچ سه اوچ و سی دینه اوتوز

هم چارده اون درت اوله هم پانزده اون بیش — هم شانزده اون التی و شصت التمشه دیکوز

دگل اون سکز هجده و اون یدی هفده — داه و ده اونه نوزده اون طقوز شکسوز

هم قرقه دکوز چهل چل و الیدی پنجاه — هم بیست یکرمی و دویست اولدی ایکی یوز

هفتاد در یتمش و هشتاد اوله سکسان

بک آدی هزار اوله نود طقسن و صد یوز

کج در کرج و گژ دینه یلغون و هم ارشون

کژ صاغر و کر همچو کیوس اکر کر اویوز

هموار هماره که همیشه دمل اولور

همسود در ایت بورنی و هموار دیو رطون

هملخت دی تور بینه و لخت طمع در

هشیار ایق اختر دیلور فال و الدوز

آلر اجه الست سمز کو توک اجاسی

امشب بو کجه امسال بو یل در بکون امروز

انجیره کنوك قاپسی جله طبلان در   آنك چیقی برنج برن ادیتفون
چون ریمه و زفك اولدی چیق یام ارکر   دوزن بجه شب نجه و دوز ایدیله کندرون
بخسته دررعاجز بنك چو رهی قول   روشن بجه اغاجی و راسن دیر اندون
چون قندل و قندیل برا وندطراقو   هم پاتله درتنکره . بربط دینه قوپوز
زفکاب چیق سوی ر کاب اولدی   هر نادینه ظرنا و سرود دینله بینوز
لاغر ارق و لانه یوا لاف اوکنمل   هم لزج شش لال دینور لعل ودی
باشی قیو دینلدی نکو هم چو نکونسار   پل کبر نمکزار دینور طوزله نمك طوز
پود ارغج و بنکاه اباتیل در اسراد   پوزه کنجا بلدی و پود دینه نه بریوز
بو شا فکر و فرد اکشی یغشرم اولدی   هم پوست سبان صغر و بند و زهو لدوز
بقمنچه بهمن مهوك ایکنجی بیراهم   یردم ورجی یا وز وهم پارسی آدیوز
بینوکش و پهنانه کلیچه دخی میمون   هر شو شمه و پوز و قله قلد در آغوز

خرمهره و خرمك کوز بونجق آدی
هم کرد دکرمی ادی کرد کملوك توز
هم یاز قلج یاره آیا دخ یله صلما
هنجار اوله بنا ایپ وینك چو هسر بوز
خشکانج بویل کوده خالو دینه طاینی
خستو دررافرار ادی و یارسه خو یوز
هم کوشخیه قولقه کیرن بوجك در
هم کوخك ارزم جنبش و کوز دینور قوز
دیوانه دلو دوشکر اولدی صوبیجی
دره و عیمه دیوانه سك کم اوله قودوز
هم بوبك آیق ساتکنی دوستکانی   دباغ پر انکر چو طغرل کشی پروز

في الجمله بزمانه بونك بيگى گلستان

نيجه كه بهار ايرشبا نوك گله نوروز

مفعول مفاعيل مفاعيل مفاعيل

فعولن

گر بخت ابدی می طلبی علم بیاموز

فعلن فعلاتن فعلاتن فعلاتن

فعليان

العلم من الله نصيب لك مفروز

اوّلنه و آخرنه اولن جزء زياده | صدره ادب ايراد

شعرا جرم بلوب قاعده و رسمی زياده | كسب اولنه خوش آد

كيوان زحل و كيو بكر و كينه كلور كين | كهتر كچرك در

گز باس بز و كيش دنلدیگی صدق و دين | كديج دمك در

مهتر اولرق مه اولوما نندا اوله بكدش | به ابوه ايوهم

بيني و الك مغز و كلنك ايدلهميين

بهتر ايورك در

پيچاده و پيچاد اووجق قارجه بونجق

ايليلكه دزلمش

يلچو گرجوك آدى در رجص و جبسين

ايغت ديلك در

پژوين نجس او آدينا روسبی و حيز | پرغاب صوبندی

بج آغز اجی بصدق آدی بالش بالين | هم نزغ دگل در

هم اند اميد انده مه تجمش غم اكمق | خرثوث قره تون

يصدق اج در چغبت و چغبوت هم آلين | يغليق دزگدر

غنجاره و گلگونه و غازه شو قزل كم | عورت يوزه سر

هم غازه و بلغونه در اكلك تره آيين   پيرايه بزك در
زيور بزك كه زيب براه اولدي آراشق   زيبا بزشقلو
زرسا و در التون اوقي دندي ابرزين   زنبطانه تفك دره
جاويدان ابد جرب سمز جرب اوله غالب   خارش گجو بوك در
هم منگنه چرخشت علف دندي چرامين   هم خود بمك در
خابسك چكوج خايه يمرداو طشق دره   خمجاخ اوله نجق
سرشاخ خروج آغجي هكبه ادي خرجين   هم ماسه كرك در
نستوه دار جه و سوزن كهل آدم   غنج آيو قلج دره
نستردن و هم نستر درن اولدي كل نسرين   هم ازغ كجل در
پروزدنه پرواز آدي پروز يتق در   بردي مصر اوتي
فلخم يمق چكدي مرض ايكله مرسين   فلخم هله حكي در

زاوش چو زواش ودج زا ووش عطارد   يا مشتري الديز
جلبانه خلر دندي صغلجانه خراطين   عوشاي ترزكره
خرزهره آغو آغج خط كش دنه مسطر   خفنج قره جلبان
خرگاه قره او نمكه ادي زره و زفرين   باهو دگنك دره
خم بو دي و قرداش قني خون سياوشان   صفه خم و بحكم
خم الر خم و خنب كپ و زشت اوله چركين   احمق كشي لكر در
چون رغوه كلوز يو ينت قشي و رمه سري   رفتا رديش
ارماغ و دره رود چكالك ادي رخبين   آرنج بلك در
كوب ابريق ادي كوبله سوا ازره قبرجق   هم درج قپرجق
هم كوبه و طبلك دنه دبلك سله چپين   هم كوغ يلك در
كاخول دخي يا شترك آله صغرجوق   عالوك زوآله

گنجشک دُر سرچه کبوتر نه کرجین — گنده و دینک دُر
با بونه قوین کوزی و کوپل آنوک اوی — برجاش نشانه
هم دوص دمور صوی طلکوز بالق دلفین — دامن خو اتک دُر
اث دفچ نمتک اجی و آورسن دُر آردج — انکور ارزم دُر
یکلو یه ابستن و طش یاتقه آنین — اولنج جوک دُر
کالنک نه طینق کسجک کاه بن اکیز — کرد دینه صحرا
یغ سزملکه تنل التنه قود قلر کوین — پروین الکر دُر
برس اولدی لو آشه اغنجی واشه قراغو — پالوسکار آدی
هرنسنه قپاغینه نهنبن دی نهنبین — پالونه سزک دُر
ناخوش یرمز ناخنه کوزده ظفره دُر — یبرنکر هیولا
شهزاده نوین اولدی یکلی تور نوایی — هم دینه بیگ دُر

شیراز

32

شیرازچو آل کوشه سی و شیو آشغه دینه — هم شیوه طریقه
شمشیر قلچ سپس آدی نیشه و هم شین — ضر و آد شکر دُر
سر دابه و سرداب یر التنده صوایوی — سارنج اوجقو دوشین
هم سرمه دُر سرکن ادی قوچ سخن چین — تاوان اودکل دُر
اوچق دننه دینه پری زفت و پری سای — کاری دیلنمش
کزلو دینه متو آری و اویوزلویه کرکینی — یلمک لکل و بکر دُر
برخفنج کرنجو دُر الخوده اغز لق — پیغان ملامت
پهناوچو تنج اینلو و پصی وچو پهن آین — هم قربغه بکر دُر
مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن — مفعول فعولن
مفاعیل مفاعیل
جد آبله که بید قلر اولو رجدله فرزین — کرجد کزکدر
فعلن فعلاتن فعلاتن فعلاتن — فعلن فعلاتن
فعلیان فعلیان

فی الجمله شوکم قلمده تحصیل قوانین　کویا که اتک در

نحر ترجیع بند پنج عمل
هجو و اویه در بیان علل

تکردر کردی کار هم یزدان　نحی بل و شهر یار در سلطان
کامران در مرادن سرچی　کیمیا حیله درکی اولدی خاقان
دی نخستین و هم نخست اوکدن　ترکه در جرکه هم نبی قرآن
اوستام اعتماد و آلو ارکن　عزفد و غوسنج آیدله سنجان
لطف کلد سیاسه نغز لطیف　نان خورش در قتوچو اتمکر نان
پیشگاه او اکنده فرش آدی　لنج لنجا لغم لکام ایان
چو پستو کشت حنظل اوتی　هم کنستو در انده وزوجغان
ماش فیرکیب دانه دربلو　ملح اولدی جکرکه موش سچان

[illegible]

ماست یوغرد و مسکه درکره یاغ　مهرکان شووف که اولده خزان
زفت قاره سقیز و زفت خیل　زفت کوینه زیو دربر قان　قلاع درکی
چو رقون و رقن دره حنا　روشن آیدین دو زکار زمان
یوغرنک اولدی کنل و هم مودی　کنل دلسوز چو کنل قرت اغلان
خستر آیدیکه جمله حشرات　نم خرا یکر یر که اولا خوزان
طاق قات مصندره هم تنگ　طیره خشم و طره ید در جولان
چو بلندین قاپو بر وازی　دند دوب دوز دیکون هم یکسان
چو سفید آغ در سپر طلاوق　چو سبک ینی و سپر قلقان
باستان اسکی و قدیم درر　ارخسی اذره یتمش آدستان
شخت التون توالی ماشه قسج　ماله اوکرد و چرغ در بلبان
ریش در برت باش ریش سفال　رنده قرخین قسق فلی ره مکان

ماست

پیره وانجی وپی دایر سکر — پیه وپی ایچ یغی وپهلوان
چو نورد اولدی لایق وکد دز — دمر نوک آدی پیله وپیکان
جنک آورد داوری ناورد — تز دزی حات نوک در پیلمان
سختیان آدی کون کالی دز — نزم هم تارمیغ دندی طمان
اول بمندرم آزانه منست — اول انکدر آزان اوست عیان

ارده خوش زینت و بها در علم
لاجرم کنج بی بها در علم

چون بزرک الو بزم در صحبت — کوردو کوردی کروز در عشرت
دندی فرزانه ذو فنون حکیم — چونکه فرزان بلو در حکمت
عزم ارزم دانسی عزم ایرق — رزم در جنک غرز در هیبت
صبح وقت سپیده دم شش سیخ — چو سبو در سکر بیتو سیلت

آشتی صلح و آز حرص و طمع — دندی آزرم اودو نم حرمت
چون ستیخ و ستیغ در طغرو — پرنیان در حریر ونم خلعت
زاج ونم زاک در قرابویا — زاج دندی لخوسه زن عورت
یا قدم عاقبت چو پیگاه ایز — پرّ و ستان امت
دستی برنجن آدی دریلزک — دست افزار دو ساز کار آلت
قشب خشب اولدی منزاوله — جلد بشکول در قوی وحلیت
کسته خط وکدا کلوخ کسکر — کرسه قولون و کره در دولت
تاب در دنج و حوض در پایان — تاب یاب و تیو در طاقت
تاب وتف تاو تبش قزغونلق — تاب شعله ضیابه در نوبت
طولشق دندی تاب پیچاپیچ — دندی آدین قبه و عادت
کهکشان کوکده حاجلر یولی — کول ماروک کوشتا ولدات

آنده صد

باره حق آت و بادو برخ برز / پنج بورقشی چو پاره در دشوب
پست در سوکشیکی پست قوت / پاک و پاکیزه آدی بال و قنت
شخش هم بر قوش آدی کم آسکی / رخش در شعله اخش در قیمت
رشته بت مرگسی رسین در ایپ / رشته ایلیک و در غرت
ما زیانه مشخته در حلوا / مسته او ندک میز دجمعیت
شنخیار آدی با در نک اولدی / بند باغ آدی رنک در محنت
چو فقاعی سله سدر سنکوار / سنه و فریه دینکله لعنت
یوجه یر بشته پشتواره شکار / پیکر و فس و چهره در صورت
چو زدنک اولدی براغ کوهی / زیغ حصر نشتیادر غیبت
نجه هرجانلودن طغان جو جلد / بزدا کین تورویه طول عورت

مرشد حق رهنمادر علم

پس که میراث انبیادر علم

بت و ثم شهر آدی در فرخار / منکنه هم صبانه دند شیاد
مهر سوکو کنش سپهر فلک / ارز و آمرغ و ارج در مقدار
شرزه شول یرتجی که دنس ضرر / سخره در شایکان هم شاکار
فام بکدش فریب الدیش / خویلد ابله چو خسبه درانبار
هده حق کلدی بیهده باطل / منوزاج ناشتا و ثم ناهار
چون نهاری بیاسی ما حضر / نسند ن اکسمک دینلدی نهار
دیکل فروشه خانکی حلوا / ضلك افرنجه کرم اولدی افکار
خیر کیر اولدی طورد و نت وینی / چولکک آلات کلدی خشل افزار
کیسه بیجوق کیا زکاهلکر / حوصله آدی ثاغر اولدی کزار
فنک اوت ویمش بو جکی در / آهک اچی کرج چو منکر قار

سخره ماذقره دیری

خوشه بغدای باشی وسلقوم | خیمه در چادر آدی چادر چار
لوش اغز اکرصرپ زوش تند | تند خوند ترت ومرت تار ومار
بده پود وپیفه خف در قاو | پده قاوق چو پریر دینار
برده قول قاروش برشکر طبیب | باهك اشکنجه سیم کوفت بشار
باردان قبجق پلیته فتیل | یای اوی باذغر دمم فرواز
مادر آندر دینلدی اوکی اونا | لب ططق در یکج رخ رخسار
چو سپندان خرد در خردل | چو ستون دردیرك ستور طواز
چو شتر غاز دردوه طبانی | سرکیه ترسنی اودلن آجار
هم دلا وزبها در آدیده | هم دوچندان در ایکه اول مقدار
صمغ پش آدی در صنوبر چام | تمرهندی آدی خرما چو صبار
وانکه کرکجی هزار آبله | مهره بونجق برندرق مهار

سپندان
اوذرلکدر

اهل زر تند آن یماك آدی زواد | آنلره خدمت ادن آدی زوار
زینهار دی خراج اهل کورن | زینهار اولدی عهد قول قرار
چوز کال وزغال دیندی کمور | پاس وهم چغلق ایمك آدی زغار
یوب دوشکر چو پیتا بدطلق | پای افزار دینله پوزار

حلیهٔ جان دلگشا در علم
یخشی سعی ایت که کیمیا در علم

خبر آدی پیام در پیغام | پاز باج وبیام آدی بادام
ملك طرنق دینده اغلق در | ملك جلبان دینلدی ملك سلام
چون چمانه سجی قباغ آدی | چشمه بکا زوخش در بیرام
تهم اولدی بیوك وتخم جوق | چم معنی بحم دینلدی نظام
دال خال اولدی دیلجك آغج | عضو آدی دینلدی شلو هم اندام

قزقزی کودکان یزلا غوجی — قرسده صولمش آدی طورنه قسام

یازدم قسقن ویزل طپوق — بابزن سغل بام ارته وطام

سیب نیب المه سیم ماخ لمش — سده یلده نجی واز سوتام

چوغلیزن صده قره بلجق — قین اغاجی غوش قول غلام

سنجید اکده سرند اکلاوچ — سنت کلشکر بلوچ سست اندام

کرم غیفو وقیغو لوغمکین — همه هب هیکل آدی چشم پنام

کرده بکول دز کماس ینق — گروه درکات آدی طماغوز کام

راه یول ارمغان راه آورد — راغ طاغ اتکی مطیع آدی رام

کند وز وبینه دوز اسکجی در — هم یتاغ وهم اونلق آدی کنام

چو شبک درایجی قزل منتر — کیجه وقتنده دنیدی شب هنگام

هیچ شلبوی یق تیلد سی دز — شلک لغ لنشل وکنز دنیدی چام

شکله هر پاره کم کسرلر آنی — شکنه ای قتی سوق شجام

غول واهرمن اولکه دنیدی — اهرمن که دی نوز غلط درعام

کو کلکه پیرهن دی پیراهن — پیسه الله پیس دنیدی جدام

ناموراد لو نلک طاغ ارکجی — عبث اش آدی کلدی نافرجام

در مهرو دواج در شار شاو — هرزه یوقور دوقوش درد دو دام

چنبه توخج غر نبه هیقرهق — خنج اصتی کند وچکز در خام

سیله وهم فسیله کله سری — لنداک الیی بزک آدی لام

نادرون طغز اغج نغول دری — توزلو هم بسارقی آدی نفسام

شنه وشیهه آت کشندکی — کشتجر کین کدوخ درحمام

صنمه کاسان وتی بلادر علم

مبتلاسینه مبتلادر علم

کشور اقلیم ای دی کشور کزر — دفتر اوراچه ویقین آور
مردم انسان بکر چو کبکر بیک — کال در بکشید بیک نم آر
کام آدم چکا لجین اکنده — کاله بد رک مراد کام وکر
زمخر ازغر که خبر کلمز هیچ — زنکاله دکو لچجوک که یغر طولودر
تابشان طیلسان تشنه صسز — لیکر میکا یل ادی در پیشتر
فانه چیوی فراغ صووق یل — فهه کوبی سوار غدر فرغر
بیر دوشک درود اسنلک در — ویر یاد و درود کر دلکر
پاد ساصالح و بروت بیق — غرچه جاهل بیون بغی پرکر
بطم سافرلق اغجی یمشی — پروپ وین وهم پرن اولکر بلدی
سار سیغرجق و نسر الجق — یولرا افسار وتاج درافسر
همچو خالیکر آشر اشجی — خشت کرپچ کل ادی خالستر

کندس قندس آغو قندز در — کوبکو اوتی خلند دو صغتر
پرزه خا و بچق پرند حریر — هم کهر لو قلج پرند آور
چنکلوک آل ایاغی اکری — همچو پیروزی دست برد ظفر
کلد سکبا و سکبا اکش اش — هم سما دوغ طوملان منتر
همچو سیماب و زیوه سندکر — سره دره بوزه سو سمارکلر
ترخ اکلد و سنیم قنلو ارک — شرم اود و خجال اود ازاور
جگر الند سوختی دیندی — چیز تنسه بغر دیندی جکر
کپ آوزدر اجی و تلخ آورد — لب اولیمک چوکنار آن چه در
کاینه کوزو کرو قوق دش — کوزدر اکری تیره کوزکوزر
دخ و لخ دوغ لوخ قنطره در — وزغ اوغ و صوات ابشخور
زاهری خوش قفوزنخ در اکلر — زمه شب شاهبوی در عنبر

خستجه شون خستگر اولدی بیگر — شوره سغر صوکول طول شمر

خوش نشاندر سکه حلیمیدن — چون بو تمام جمع اده سن ازبر

فاعلاتن مفاعلن فعلن — علم قدرینه قنده ایرز زر

مضارع اولدی [illegible] بر تکرار — طریق قبضله خبنله اولدر آنت عیار

اخیر ابتر و یا خود اولسن مجنون — که اوله حذف کهی قصر گاه اوله اضمار

خروش اون خرک بغرق اولدیم دو — خلیش در الجق سو چو ظلم خله سمر

خموش خاموش ناز در ایسم — چو جواهر ایدکله فرزورد ش خیو نکرک

خراش طرحوق خرسند در تقاعتلو — چو خنک دینکه بوز آت نه خنکلودر

شکیب صبر خسر هم خسوره قاین انا — غلفج آر و غولین خمیره تیجک

خبک و خباک بغر قسمو خباک اغیل — خدنک قوغش اجی و خدوک دندر

کمان ستم و تیر اتره اینکم سغمال — هر انیه دنه هر کاره موبه دندر

دلکملو تیل جلجلک آلت ادی شفتا هنج — خلشگ نقشلو بردق ولیک بشمادک

درخش شمشکه دی ادی درخش یلدرمه — چو روزبان قپوجیس ریق در اتوک

جهود لرده معلم اوله میشته — چو چوله گل و فرناس اصلس سمسکوه

زگور دینه خیل کیش ذوله در غای — چو ونده گرده مه وید اوید در اکسدوه

تتم سماق تلاتف چپل تتق پرده — چو توده دینه الوزار توده در بجکر

چو سند سندره گویا فتج سوار — سواره قنطره سوزش کیینش و کوینک

چو کو فشانه و هم پاییاف در جلاه — پلوس دینه نوا ضع چو بوش در چابک

گرج قون دلیجی و تخا اوینده وسی — گران مایه بهالو گروه و خیل بلک

کلفت شنه اوله قش برن شاشه دان — کمیز شاشه و چامین پیشیاز سدک

شبینه تیجلی دینه زیان هیتلو — شبانه روزی دینور برکجا و برگونلک

چو شور اور کوفشا کال نیم تنه فتا — شفک کت گتن چشمک کلبه ره گزلک

لکاو

چو شاذ کام موافق ستوه سرگردان — نوند پیک و تم آتی که یوغه دیگر

چو خود اشقو برکستوان کژم بورت — پشنج هرک هم آوی کرد پشته دیکسکر

خنور آو آلت دنید کتود بوبیرک کوز — چو کرم اسی در کرک قرق کرید حیتکر

چو مرثیه مشتلق مژد کابی مشتلق — مری صوتش مره طادو مزه مره

فرخ و نش داغ چو رسی هباک دیه — چو ملعقه قشق و مسن بقر جو مست

چو آره دش دبی و اتخوان خوار لود — چو استوار دنوز برکی استخوان سکک

کبود دار اول بو بجکلم صدا دیر او جی — کیا خن اکلر آکلر کیمک و کفه کسمک

چو عنقره عجی غلفلج دغدغه در — روا س صو ترسی شاهلول طنبول

چو دله چکل آوینی و دخت دختر — چو دخت اندر اکی قیز و دختر کجکار

حریف لوت اولن اغلان اد دبنکر — چو بر مخیده مخالف چو بوش چوق

زیبق دنلد مجا جنک ما جخی بز کنز — مویز در جج و مز دکیز موزه ادک

ذبوخه شهوته ایرن جماع وقتنده — رخام مرمر و هوار یوغه رخنه

دت تهی و تهل بوش و تبک درسلفه — پشیز پوله دیب اچنک کچرک اولسه دلک

شکاف یارق هم چهر لیمش ابریشم — شکافه رخنه و کیبو کلبد ره کلید

تخ بر چاره در ناکزیر در ناچار — سیچول بوزه مش کالید کیسو دیک

چو کیفر اولدی تغار دکز در سالار — کلندره قوی کند و ردیک کند ور

کراسه دفتر هم تالواسه تاسه در — هراسه اوتق قرخو هراس بیم سک

چو نخج زال قرا بوینه لور در دلمه — لکاد شد دری لاک لک لکاد کک

کنا یه هم چو کنا و امهار کبد جیم — کدو قبق اد کندر چو کند زوکنلک

مکر سکلر چو مهک در سکر ملاط خلط — بیان خیار دیرزند او لد کمتر کجکار

بزرگوار الو بار بر در یوکجی — چو برد بار حلیم اد باره کره و یک

چو زنگ زنکله چکر اغو زنکله بقنق — چو زرد چرده صر و شین زلو زالوسکر

کوزه طعنه و کوچل نخجی کوواه طنوق | مغنده اورو کدن هم ملاوده کرتلوک
تکز تکس تکش اوزم جکر دل آدی | غرم غرس قیمق لیمه جرک لنل الکز
قرا تبق ادماغ لموون بندرگاه | تغاغ اياغ کلو بوغز کبوک کوکز
کلنج طوکره سید کلج فج بکلوم | کلنک طرنه کله برک خواج خواص ابکز
کمال علمله کسب ایت سعادت ابد | که کال تختونک اردی اذکدر اوکسکز
مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن | قموجهاتله جاهل در ارذل اکسکر

بحر هزج اخرب تسبیغ عجم دردحال
یا بحر رجز کف قطعیله برآن منوال

بهرام دی نوره مریخ برکار دی توربر کال | سندکیس بهرا اولدی کوکم انکم سنغال
برتر تجردک برکس برکست معاذ الله | برکینج اق حلوا طلها چقری باجال
دی یلد قدلامانی یغمر لقه بارانی | هم سنجد کز کانی عناب تجادر زال

برآمن اتک حولی تیاره بلاد یدی
هم شنج یکت برنا محکم دینه پالاو پال
حکم ایدجنه داور دارای درانیار داد
قروق آدیده دمچه هم دنب دم و دنبال
هم بادو بنه یوک یاپ یولرصب بالاهنک
بیمار صیرویه صغلقسرم انکشتاآل
هم دنک اولن آشفته کالفته کز اشیده
هم دلخلق اسایش آرام دیکلد هال
هم جان آثری توشی تعوید درر هیکل
کن پی تس قوش بوقی تر خال دخی پیخال
هم دال سز کلدی کیک طورغی هم دالوتره طرغانیم داله کلور قرتال

هم طشت لگن آدی لوسانه چوگلگدر — هم گر نه کله عقد هم عمد در صال

هم زکره دکا چغرات گلود یوغرت — جز غیره قراجه آسحاق دینن قشه دیگر جال

مالوس بشیلستان نخ دنید دکانخ اوبان — انجو دنه مروارید هم طوبطولو ماله مال

بیقوش آدیدر کنگر کنگر دنه دبلکجی — گندم دنه بغدای هم خام یمشدر کال

برقوق اولدر زردآلو یا خوخ صرجا آرک — بر وق چریش اولی هم الکنه یمش غنجال

هم عذبه وکز مازو یلغون قزغی آدی — تملول دخی غملول چرک توال توبال

ویراس پیادستی نقد آیدله پیشا دست — اوآلت کالای هم کالدو هم کاچال

سرچیک چریب باشی هرچیل بیابان یاری — گیلو در استنجا یری وکتل کوتال

هم ورسمه سیستبر سنگم چو سکم جراغد — هم اق گز هم پرد وسوفار دخی سوفال

دوشاب درر بکمز بکما زسبی آدی — هم گسبه آدی دندی کنجاره هم کنجال

دزدا فشره زردآفشار بولدو فرن اغرلاین — اون گزدن اغرن حماش دخی کنغال

فاير

ما فقر حصر اولی فید وم دردسر خشت

فرزاده زواله اولدر قوق سچه دیر خال

آدغده غرا شیده غرمیده قمیقلو

اندرز وصیت در دشمش سقط آخال

تفشیده نه بقلاوه تنبیسه نه تخلیچه

ترفند محال آدی نیرنگ وچو تنبل آل

دی گروده رجنته ما سوربه جفر سنه

طغلرده قیو نیچون اینلار اذیدر غال

آغاز در اصلنمق آغشته در اصلنمش

آشفته تحلمز زیبق سندک چو قدح زیغال

سوز فیض الهی در سوز مرتبه رائی — سوز بکله الوت دتکم حقدن بولسن افضال

مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلان   باکوشش حق باشی پیروز و توبر آمال

مستفعل مفعولن مستفعل مفعولان   عمر تو مخلّد باد اندر شرف اقبال

تعادبده سالم رواد ربلاقیل

عجم کاه تسبیغله دیر اقاویل

مهد بر مه و ماهه متقب جو مدنیل   جو لکنار دربو لمج لوج در شبیل

دتند دزالکدیرا مز صنیبجی   یقفن در اکن برزدو صویه فرغیل

جو چامه چکامه چغامه قصیده   چکو نخمه و طایفه آدد رجیل

جو تشلیخ سنجاق تاراج یغما   جو ارکل دوا قوش آدیده اخیل

دنو غزه کوز قفقو و کز یوک آدی   جو کز قیز غیله بقمق دراغیل

تلداو توخ فنتوره تف قاب بو خچه   نبر بلته تیهو و فرفور در جیل

شیار چو شد کار شو میر در برکن   جو شو کار شو کاه شوغادر اغیل

شست

چو شست اولدی غایت لطیف انجه نشتر   شکار آو اولنادی نور شست نشبیل

کری یوند پریون سنغ دمر کو دن   کونش اولدی یا یوق کری یوه کلوز بیل

دنور قرلغوجه پرستک پرستو   چو با زو پرزک پالوا یدا ابابیل

پربراضر غی کون برهند یلنجق   چو بیرار سال آیدلور بیلیش بیل

چرند و کمر دک ددر ویره خالفی   برندا اول بمشدر که چیچاک قنبیل

مکیب اکر کیما و کاتم در یاسن   میانه اک ارته میان ارته وسیل

انا لیس اتوک کو زندکی اوتی   شقر لاله و موفلون اولدی اکلیل

چو شنجار شنکار شنکل الکلی   کرفس ادی دندی کرسب و براجیل

فکانداول اغلانکه دغملی الدا   چو فرسنکسار اولدی یوللر دغی میل

جو امجک دکرمس در نار پستان   نمکسوه دندی قروات چوب نیل

نواجسته باغ آدی تی دکلمش   چو نارنک نارنج دنکل دراز کیل

چو آورنک تخت اولدی خرچنک النک — چو سیرنک سیمرغ تم مویی در فیل

فلرزو فلرزانک دوکم چتن در — فرو زینه طوترق چو فرزند اغل

کبیتا و ناطف نه پشمینه حلوا — کرفتار طتسق کندا ایدلکو دبیل

قنینه صراحی و قابو لطره — چو ورکال چیلق که درلر سجنجیل

آواره نه دیوان انکاره دفتر — دینور قیل وای وظغزاده ویل

زراغن زراغنک در قملق یر — بناکوش قلق تون باد دربیل

بتوک اولدی تبله تنوراک دفدر — ترک توخجه توجبه دینلور سبیل

کنارنک نم مرزبان طرف طوتن — چو کنبوره جلد کلیکل کلک شیل

بسنده یتر بالیک دندر چارخ — روان جان آخر کجر دوسال

کبیچه دکون چیچکی درت درلو — صلنجق کوا ازچه کوا چو خجیل

نجا واجب الحفظ وصعب الحصول — بو وجهیله کایتدم بکون سکا تسهیل

فعولن فعولن فعولن فعولن — سعادت دلرسک درس ایله تحصیل

فعولن

تخریج زده خبن طی تا اذا الدهر عل

لیک اذا الخبل اولور ایا نکو عمل

خوارکتی و هوتره خوی دردوخوب ته کزل

همچو فراکن وپلشت اولدی فرجح و فرجیل

نبز دخی نیام قن نارد کنه نبرد جنک

بلکه بهادر ادکو کاو نبرده نیو و یل

دلب چنار دیودار اردج اغاجی سود وار

دسمره همچو دسکره طغ بشی کوی چو دست ال

کوچ و پلوچ راه زن یول ارجی و کوچ اکو

سیلی و کاج شبله و کهری و کوهری بدل

گرمه تز ایرشن یمش سرده کج ایرشن یمش

بوک اولا که قاوم غله قیوسی بیره کل

پیش نماز در امام صلی غیه دنور پسین

پیله کلول جرت در قلتغوک ادی در بغل

قلعه بکی اولدی کوتوال اش بشرچی توشمال

کاداش اولدی کاژ در شیل کیشی کانزوکز جتل

قیغنه خایکینه و غنجه و خایه دیر دژ

خول که جنک قش در خذمت ایدیجیلر خول

پنبه پموق فیلک در اوخ که اولدی مرنی جتل

باره و دستوار در ال اغجی دغاده غل

بوقلمون شو لحظه کم کورنه درلو درلو اول   لا مه دیدی طیلسان خوی ایشق تر که خل

غلج کلید و مم دکوم غوشنه منتره اکشرك

خامشه سر کله آدی مقل مکی ادی حشل

مقلوك اخنه بولین آغجوك آدی قرقان

دیدی قرا صیا کرواس آدی قرا ینا ژغل

تقدیکه کشنیج آدی در تقرده در کرا اویا

ژرف ترین قرت در دیدی پاجل آدی تل

دم نفس و کرك دنه تیزلك و دمه دیبی

دیدی جیا نوك آدلری دنبل دمل و دمل

ژاله چه و قراغو و سوکجك تلوم آدی

شوك مصیبت و اکین باشی و کوسر کر سقل

کیچ جکل آشك ادیم اکل الت شش طوار   کالم آدیلی و لنکار ازه طغ المسی کتل

چنر دیلکدی سایه نان یوغ چوجغ بیوندرق

چینه طرق بکلی دردر پرد چو چیستان مثل

کسدنه شهبلوط در حقه ادی شکافه

شفره نجاق نم قلج اغزی شغال درچقال

غوت دیلکدی بینی اوت عقه قزی دریس کرك

جونکه قیون دریس اولا کرك تلکی دنوز کول

بارکی بارکیر در پیستکانی منجلق

تخته نبوك قزی پنیر پیر و پایه در بطل

تغتغ و تمم کلنده در اوچکر آدی کرفت سوج

همچو کلنده رو کلنده آید له کاخنج مکل

پندم طوت ادبلو اول کندیلوکده دغ اوله — تا که ایرکسندن شکا ارمیه فتنه و خلل

مفتعلن

مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن — صورت عقل در ادب قول فعلی منتحل

تقارب اغزلقدن دور اولا

چو محذوف یا خود مقصور اولا

سپاس اولکه شکر ادی لایق سزا — ولیک اولمک آدی ستایش ستا

چو دادار تکری و سوکند اند — دنور قدسه درهنجت لنکر ایلکسیا

عنان جلبر آدی سنان در جبور — کزافه بیوك سوز کرهیان نجا

و نیره نه کنکر سقر وام بورج — وردنیب اکر والا اولو ویجا

چو آهنجه جنبار حلقه و منکر — وراهمچو ویرا و آترا اکا

چو مار ایزه تم شما بیزه — مراد در بکا و تراد در سکا

دنور نیفه اچ طون لنکسی — نشیمن بیتاغ و آدی دخم بوا

اسل قوغلق شوکران بلدرن — اذخر اویده ابرکا آکیا

كلنج دردوشق شيطرج سز كله | چو اودر سوسن دبی ایرسا
بدیدا آشكارا صغنجق پناه | قفر ننه بویا پیاده پیا
شتالنل بلدر عجب دز شكوفت | شكوفه چچك شب پره یارسا
صنقلودن الدی شكست مكست | چو شیدا دلو طرموق ادشخا
شكم دددی نه قرن اغرسی | قرن در شكم شوریا شوروا
شكار وبغا چه كدا اتمك كلوج | قرق غوره قورقا سی غوره وا
زوج لكانه دنوزیغ بغرن | چو بشمق درر سندل لالكا
كژ مهره دركم قجر سر كددن | تفیر ابراغ طاس و تابه توا
چو شاهول تبا ترازوسی در | چو تركش شكار و شقا و شفا
اینسان نیسان مخالف ادی | نهیب اولدی قورقو سد در نزا
خرف بونمش نخ خشوك ودغوار | خنبر شو نخسوار كازین بای اكا

تنومند در ساغ تیم قیقسز | تواره بسورا و چو توذی سیا
سیام اولدی بر طاغ یومشق قدام | سرو دار فرود فر و آشغا
نگهبان كدكوب گزادبجی در | نژاد اصل و اتمكجی درنانوا
چو ارژنگ نمونه نگار اولدی نقش | چو چرکین نمونه نمد در گچا
چو نسرم قودیری و نسرم کنی | نهفت اورتلو و نیا دردا
برومند و برخوردر اهل نصیب | دمر بوق نخجد نیایش دعا
دهانه اغزلق علم بر درفش | دهان اغز ایوان اشی دوغوا
شبوط انگلنوس بالق آدی در | مرکب بلق آدی در سیبیا
لنج بر اغاج لکن شمعدان | عنم کوگجه نکرلجه در لوبیا
هلند و دوکریا براوت آدی در | چو تاسه کیارا قیلق کفا
فرهید اصلو و زیرک آدی | سرین سروقن اوجه لیوه اویا

خبه تودری آدی خیزاب موج | خزف سقسی محوده سقمونیا
چو خلخ کزللری چوق شر در | چو خارا و خاره قتی طاش قرا
خون یغرق آدی قون خربزه | چو خوش هم خشو و خسو قیننا
شونده چکنده چو شبنم چه در | شبشت اول کدا ولا کربه اللقا
مدابند اغجلار در بند روغ | برک ارمق آدی و برخین فدا
تلوسه کفری یچک قبچغی | چکاده الن استی دنور هم دبا
کنیز کنیزک قراواش آدی | کلیده طغلمش کلان در قبا
چو شکرده چابک و وج وچ الک | پناج و سستی انجی قما
چو کرپتی بریه یلان آدی | چو بزغند تتری و یکران قلا
چو دشوار دشخوار دنید چتیل | مغاره دهار و چو داشن عطا
طلایه قراول دره اندیشه فکر | صناسن کیر کوبی و هم کوبیا

سپنداین نلخ اسپتان آدیدر | ولی سنکل پشت و کشف تصبغا
دنور بجمور آدی چنکال خوالت | ورزک چقر غوک بزغ قربغا
کریغ کرینا ولدی قجمق آدی | کرزمان کل کنجده توتیا
پریرینه اصراغ کونکلی در | فنو غره فتراک در قنجغا
فریز و فرنیس ایرق اوتی در | سقند ودر افشره واونیا
چو شنکرف قنبار زنجفر در | شکرف اولدی نخستی قتی آدشنا
وظیفه ورشا دار مجار ورند | ورنک و ورتنک و دفو در عبا
کنار اولدی سدره عیشی آدی | چو ساز اکل دهلیز ساز قچرا
کنار و کران کرانه قرک
هوا برک چو هوشازده صوصلق | فراجه کرارش دنور ساوسا
غنینه تنک کم ارو بال یبان | غدد بزهیون اولدی بیوکدو
چنین این چنین همچنین بویله در | چه بودی نلیدی چلونه نتا

چنان آنچنان همچنان ایله در — چرا ندنی اددی نیشه چرا

الف تونلده جمع اولور جانلولر — اسبان دندان قیاس ایت شها

کنور جانسز گر دعها لفظنی — چو اندامها باغها جایها

هر کسیله جاترتن هم زمان — چو زلفان شبها شبان زلفا

خطابه مصدره توحیده چون — دا مرده ما قبلی مکسوری

عزیزی بجا اهلنه مالش چو برف — جهالت کجا و عزیزی کجا

فعولن فعولن فعولن فعل — ترا عزت علم باد از خدا

نه بحری در سالم مثمن چون بهشت آباد

مسبع ایلین ای عجمدر ای شه دلشاد

خدیو و شیرزو گرگر و گر تکری یاد آد

سروش اولد فرشته مرد آزجو مرد دندر راد

خدیو اولدی هم الو بکل خرام اولدی صلنقالق

خورابه بند دن سیزن اراجق سو چو خرم شالی

خدیش اولدی چو کدبانو هم اوده کدخدا عورت

چو پند اولور دو دو لوکج غلیواج اولد پند و خلی

چو کشکنجیر در حلما که ادمان آید جل آلت

چو تمخوز اشکالی بنك عادت اکمق آدیلی

چو اندی خاصه آنکخ قلاب و از کهن کاهل

زلیفن قورخو و یرمقل کل ولی درخیم درهید یالی

خرنباز اولکده آشاکه بند دب کز دوره لوانی

فرشك اوزم کنجیح ایرز کلید فلج مدد فریالی

کشاورز ابلیسه برزکر ورزی اکنجی در

فلكك طوطق لفج و مهر و ديوار هم اطلس لاد

نبهره ناسره گجره دنوز نامره اد کلسون

بلاده هم بلايه نا بكاز اولكم ادرا فسالی

شكه هيبت درر شوشكل رباب اشنوشه غرمق

شقايق دره كلنجوك چيچكی شمشار دره شمشالی

مخالف فكرلر خند كاره بر كز يكبسی چاره

ولیكن چيچله كيكرده اوینی چاشنی درطاد

ذكر من آسياب آسيا فنجا كرنمك در

چو آسا اسنمك بلدش هونك اونك چق و سنالی

نفوشاك و نغوشا مذهب آديدر كوزلرده

بتا اوماج و هم اوماج شين و آفرين آباد

گروهه

گروهه گلد آدم قالبينه كالبد دندی

صوسن بر دشت و عادل داد كر در عدل دند داد

بيابان اوبی غوشت ارنه شرا بينه دنور غارج

ولی بيهوده سوز آدی فلاده دندهم فالاد

نه مفصل كاغردن دپرنمیه درلر نزغند اولدی

بنا ورد رجبان بنلا دو والا دايدلور بنياد

چو انبسته ايشمش استرنك آدم صفتلو اوت

ستاك اوغلدرن آدی ستواوج قن سنی پولاد

ستوراب اولدی بر علت طوارك طينقنده اولود

سپيداب ايد اسفيداجه بيله طغمشه همزاد

جمست وهم كمست اول طش كه صغرا كويدر كانی

کدن کادی آغاجی حبطیا نا آدی دیر کوشاد

شو بلا و برنجاسف قوان چیچاکسوک آغی

دی نور آیو کلی فا وانیا و نوت دن فرصاد

چو ماهی بالق آدی ماز ماهی دری بلان بالق

چو ماهی ریزه خمسی مریش مغلردن بر نیاد

اولقد صوم اولن بوزادی کلفهشنک کلفخشنک

صوش پیکار پیشانی آلن پیکانه کلدی یاد

چو وستا صحف ابراهیم دن وخشور پیغامبر

چری باشی سپهسالار دندی شعر دن سرواد

چو پشتیوان قیو باغی و بو تیمار بالقحیل

چو بلکنجک دور طرفه بنوت بالای دری بالاد

نسد

چو بالکانه مشبک دمورلو پنجره در — چو چند غف قورجوق سخ نو آرا کن

دبیر یازیجی جلویز مفسد و غماز — نمام قوغالق اوبی و آکنه درسوزن

چو زن بیقوش بم آلن اغلد رود آد — زرک سس اولدی زه قلیجی و سپاهن

چهار خانه کبه جامه وارطون اولجق — چناغ دندی دنلکو یه صند لکه چندن

درست صاغ بتون تندرست ساغ کشی — چو دره کیهه ودرا قولی بوکرلان

خیده ینقو و بلو وا آشکار اده — مخاطه دنک بستان سادک اولکن

سیاه چرده قرا یاغز و سبوس کبک — سرشت طبع سنو حبه اولدی الجه کز

ستاره صغه یز کورده بتر کمی لو — شنار یوزمک شابیرک ابد له قردن

خبر بزوه چولشک برزه ده جاسوس — هرینه چرخ دره کند واله قرت اغلن

چو نیفه الکبنجی و اوملک افرستان — چو اشکه الجغرق دندی استره دلکن

چو مرنج مرغل و دبه متاره کن بردی — ار اقدر جیه مرد افکن ابد مرد ار زن

اصرغانه گرنه دی صغن کیسکی گوزن / وکلی مرصع وقیمتلو تاج درگردن

سربش دیندی سراغوش بشکله فلاوز / کلید خلقه انجدن فرزد کوم جمن

چو بیرزد دینه قصینی / فصاج انبره انبر چو قلعه انبا خون

چو دمنه دیندی چغال دیرمنه دریوشن / بغزدنی بیسی دینیدر تره دیدن

بنیر مرگز وسغده بسغده یار خلو / پساک تاج برن در اکلیلرده گشن

براز انگدر و داد ندر اولدیکی قرابش / نخاد دیندی چلیپا بتاطیبا نه شمن

چو راست طغرو ساغ چپه زغرچپ صولا / جبه صلق کشتی و داسته صغینه طوتن

قیامت ادر رستخیز رستاخیز / چو دژنفس مواسی وکیمی ادن زمین

زرتشت چو دمر گوهر ادی رویینا / چو دستکار رنجان اهل یاغ در روغن

کچول رقص دیریکن اجاسن ابتنق / کلوب کلر صوی بالاده اتی فلک کودن

چو انجوست اطا انجمن دیر در زنگ / چو نیرنگ ادیدر انبر سنکر اولدازن

تراشه یقه ترو شه قوری قلاغدر / ترشت قرمه ترش اکشی ابن عرین

تلاج مشعله آذی تریند ترخنه در / قزل یبا نوک آدی رویناس روین

نخم موا یه سیچلاون طوتمعه آلت / چو شادگونه دراییدجی عورت برغن

کلات قلعه دیا از رشین یا یخی / چو نازو نوژ جم اغاجی وقتاد گون

فراته بسد دل فرت اریش ارمجر اغی / سو یول دیله فرکند سوی در فرکن

خیار شنبه بکیر و بیسگل ونی بهمی / مجری سخن کچوک دانه ادیدر بهمن

چو شانه دست دیندی دمو طرق ادی / شنا ور ابدله یوزکوچ فغان دیر شیون

توک تم دینه کا بوک قولاق آدیدر / کلال دردیه ادی وکنکره اولدی بدن

شبه برنج وچه تنج دیماج بیرقت بر / شخار در کلکر هم بلا وهم اویکن

بلسک صغل بلسله بیا بلکی براوت / میان بند قشاق سذاب دیر فیجن

بنا سب دیندی سفرلی اغاجنوک سقری / شلوهج و چو شلوم حسک دمر دیکن

دکر دخی وخروه وچو عطرفان خروش — بزرخانه تولکو اوخینه دیند عنکرغن

سبل کذا ردخی اسکذا ریول بیلکی — سینه ضعیف انا کو چوسرخل اولدکن

بر اینه دینوم البته هیط در قفغه — بزارخانه بشجك کیه وچکل تردن

خله نه کوندر اغاجی خلته یتوك برزه — چو خامه قوم یغزی وقلم چو خار دکن

چو خواهل اکرو هداستان قنا غلو — خورش خودیجك در خرند در برکن

چو اشکوه شکره اوجی قوش ارسی چناق — چو یاش دکن آدیشتر غوص مشق رشن

نوید مشتلق مشدجی نو اله دخی — رو الجوه دنکدی قوفیو دلنن

دمامه دبلك ادیکه دما بر اولد — دراقن آید له شقالوجی کشن

تبار قوم وقبیله چو تاش بوزده چوت — چو روزه اورج آجلق کرسنکی لکهن

نوا مقام چری طوطو ودونق حال — دیه خنب شوقش کم دنوبر اغجد لکن

محنه قرن ازرینه کیدن غسال یبی — چو کاره بودق آوبرغ خانمان میهن

چو موی به اغلمق وبو به آرزو قلمق — ملس بسکل دنه مزدور دیهکر الدن

غدنل ابله وکوبت غرنك در افغان — دنوز بشن بیشن اچقور بلی غلما غرن

تکوکل اباغ که صورتجا نور بلی اولا — ولیکن بالغ و یالغ آیاغ بونیزدن

کراز دستی و مخصوص یراجو بل — کراز قرمق و عورتلره اولور لکین

بزید برید حقی زبد زید له باله — تبا زره بی سزو تادکن در رزو آزدن

بهم بله در واندر ده بنار و مر چون — چو وان محلچون و دلبرا ای کوکل آلن

علامت اولدی چو مفعولوك آخرنده را — برای انکه انلچون که دنك از چه ندن

بود ذخیره صبیان حفظ قل ای جان — نصاب کبی له سعی ایله فرصت الدیکن

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن — قلاده دل جان ایت بو سلك جوهر

بحر هزج اخرب اولدی مقبوض — که قصر لیه کاه حذف له آخر

یا خود رمل ابتر اولدی مشکول — که کاه مسبغ اولدی طاهر

سر وردنه باش اولن کشی و سرباش | بت خاج و عوض دنلدی پاداش
هوش اوص و هلاک مش مان او | همراه چو همره اولدی یولداش
هنگفت ستو اولدی هوک قرخو | هامون یزی همسر اولدی تشداش
کاواک ایچی بوش که یغی اولور | هامال و همال دندی تگداش
پندار صنو پلنک قبلان | بینا کرون آشکاره درفاش
پنجشکر و این لسان عصفور | بره قرزی قرقشه اولدی برخاش
بش چانقی آهیانه سشر | همنام اداش در ابا آش
حلاج ییی درونه دندی | دادر چو برادر ار قرنداش
دندی غلبه و غیش و انبوه | تره تره خشک قری تر سیاش
هم سرم قجی سبست یونجا | هم سال یلی آدی سالدر یاش
فرغند یر سباغ قماتوق | کز منداوجی و کاشکی کاش

طلمق دنه غوطه غاب فاسد | اول دوستکه اکی یوزلو دغاش
طشلو یره سنکلاخ دیرلر | سوراخ دلوک چو سنکلداش
درخورد چو درخور اولدی لایق | کونکل دنه دورباش خرباش
ازند خلکرا بکینه سرچه | موچینه چو موچینه منقاش
شلکادر ازلو قاره بلچی | علکاطغ ارولی مول ابناش
دستاس دم آل دکرمنی چون | سقسی و چنقچی کورسی داش
هم لاجه لاکشه اولدی اوماج | دندی الش آدی لاشه و لاش
ارتنک دیر کتاب مانی | انبس حج و کوکنار خشخاش
شرفاک ایق تپلدسی در | شرینه شرینه بشدغی باش
شاداب خوشاب تازه و تر | تحسین ادیلدی فری و شاباش
ختم اولدی بو راده قسم اسما | ای جان جهان سکا ازون یاش

مفعول مفاعلن مفاعیل / خواهی که رسی تو راست گو باش

فعلن فعلات فاعلاتن / بر ماده بو نقش هیچ نقاش

در اسماء شهور روم و کم و بیشی ایشان

که از عهد سکندر ماند گویند از بعید آن

ابا دستی حزیران تموز هم ایلول / دو تشرین دو کانون شباط آذار نیسان

ازان ایلول نیسان حزیران دوم تشرین / بود سی روز با نیسان سی و یک جز شباط ای جان

که او سه سال بیست هشت آید در چهارم سال / شمارش بیست و نه باشد کبیسه نام او میدان

در اسماء شهور فرس که آید بی کبیسه آن / تاریخ جلالی که کبیسه مستقیم ایشان

ز فروردین بهار اردیبهشت الموقاف و خرداد / چنانکه تیر و مرداد ست شهور بود تابستان

ولیکن مهر هم آبان آذر فصل پاییز / دی و بهمن پس اسفندارمذ فصل زمستان

قدیمی یزدجرد آورد سی سی بی کبیسه تا / قلم سال اصل نیز که همی بود اندران ازمان

ملکشاه جلال الدین کبیسه اعتبار کرد / نخست روز فروردین از نوروز شمردان

در عدد مسترقه گوست بیش

بر سر تاریخ دو گون گفته پیش

اهنود و اشنود اسفند مذ / بس و هشت باز بگو هشتویش

سال چهارم شود این پنج شش / دور کبیسه ششم ای مرد کیش

در اسم و رسم هر روزی ز ماه فرس تا بخش

که بود ایام اسبوعی در آن ایام عامل وش

نخست اورمزد پس بهمن سوم اردیبهشت و باد

رسد شهریور اسفندارمذ خرداد مرداد دش

چو دیبادر چو آذر همچو آبان خور چو ماه و تیر

چو جوش و دیبمر و مهر و انکامی سروش و رش

چو فروردین بهرام و چو بام باد دی بادینی

چو دین و ارد اشتاد آسمان ای شه والا گشی

بگو پس زامیاد و بار ماه اسفند انیران شکو

بروز وفق روز و مه همی کردند جشن خوش

نام سیارگان که معتبر است

که بترتیب راست کن بر دست

زحل و مشتری و پس مریخ
شمس زهره عطارد قمر است

هر یکی ثبت گشته در فلکی
سوی مشتری روان بر گذر است

در نامهای برجها که دوازده هست این بیوت

گرچه که اندر هشتمین بود ست ایشان را ثبوت

حمل است ثور است و دگر جوزا و پس سرطان اسد

هم سنبله میزان و عقرب قوس جدی دلو حوت

چندان ستاره صورتی بسته پس او را بر شبه

گفتند نامی پس ورا بر نخش شامل یا سموت

در بیان روش شمس بهر برج سما

که تفاوت بود از چه همه گشتند سوا

حمل و ثور و اسد سنبله همچو سرطان
در همه خورشید و یک شد سی و دو در جوزا

سی است در عقرب در قوس چو در جدی چو دلو
بیست نه گشت بمیزان و بحوت آخر جا

در اصل قاعده کاعیاد میکند اظهار

بسال مشتصد و شصت و پنج روز شمار

چو آفتاب برج حمل رسد نوروز
تساوی شب و روز است دیب از آذار

رسد بثور نیسان خورد و ازدهم
ولیک بیزدهم دان بغیب پرو مدار

ایار شمس به جوزا که میرسد در تج — طلوع پروکب آمد یو ابتدای حار

چو صیف ید ز حزیران شمس در سرطان — بکوه برود اندک اندک آن نهار

تموز پانزدهم شمس میرسد به اسد — کج است اول باحورنه عدد بشمار

چو آب پانزدهم میرسد به سنبله خود — فتور حر کب و که تکمل اثمار

یه آفتاب به میزان چو میرسد ز ایلول — برای شب و روز فکر پاییز آر

به عقرب آید اندر ید اول تشرین — بدایت دم سرماست کا تو خویش بشمار

چو در به قوس رسد در تج دوم تشرین — بدانکه هفتم او شد نزول ماز اشجار

به جدی خور تج کانون اول آید چون — قدوم فصل زمستان و اربعین انکار

به دلو در یب کانون آخر است دکا — یه است سختی سرما ششم بود شب تار

مه شباط که در یا ذکا به حوت رسد — نخست جمره اولی است هفتشا منهار

با بجمره وسطی از وست چاردهم — با رض جمره اخری به بیست و یک بندار

بیش کند به درختان آبها جریان — فتور سرد یز آید فتد نشان بهار

به روم آمد لقلق بدانکه هجدهم است — ولیک نوزدهم روز باد قبلی دار

چو بیست و پنجم برد العجوز می آید — ز روزهاش ز آذار هم سه روز ای یار

در ایام محذورات موسی که شد وارون

در آن روزها می حذر کرده هم هارون

چنان وضع کردن دان مهمان ماهها دوم — کزین نحسها یکی در روزی گرفته زون

دک آذار ج نیسان جح است از ایار جان — ج است از حزیران از تموز است وکه وارون

دیه ز آب اکه ز ایلول دکه ز اول تشرین — ایا از دوم تشرین طیا ز اول کانون

بید از دوم کانون و یو کا شباط ای یار — برون زد و قسمت کن با حرف ط افزون

اندر بیان ضابطه از بهر غرة نقد

کز جعفر صادق بما موروث کشته رسید

از هجرهٔ تاج الرسل طرح همی کن هشت هشت | بین سال گر ابجد بود اندر چه حرفی می فتد
با ان محرم امر فاشهر علی الترتیب ای جان | بیدا همی گویم ترا اجدوزبجهوابد
پس حرف ماه خواسته با حرف سالی ضم بکن | پس هفت و هفتش طرح کن تا منتهی یا ناقص شود
پس یکی را از یوم الخمیس بر روزها قسمت بکن | در هر چه آخر میشود غره از آن روزی بود
بر حرف سال ماه اگر ضم کرده چاری دگر | چون طرح کردی ای پسر باقی همی بخش از احد

تجنیس متناسب دو پیکر

از لفظ بر اتفاق اکثر

انواع ویست هفت گونه | بر قول ائمهٔ مظفر
تام است اگر دو لفظ یا بیش | در گفت و نوشت شد برابر
در مرد و ترکیب و حرکت | مانند شود چو در دو جام
ور با حرکت مخالف آید | ناقص شود اسم چون پر و پر

زاید که مذیل اسم شد نیز | حرف حرکت بهر دو یکسر
در آخر یک زیاده باشد | چو چشمه و چشم ای هنرور
ور زاید یک در اول آید | چون آدم و دم بگو مکرر
تجنیس مرکب است چون تام | لیکن بمرکب است خور
در هر دو چو درده است درده | در هر چو دلا و رو دل آور
تجنیس مطرف آنچنانست | کز هر دو حرف شد مغیر
مثلث که ندارم از مقدم | مثلم تو نداری از مقدر
تجنیس خط است چون یکی شد | مثل دگری بشکل و پیکر
الا که بنقطه شد مخالف | چون عاقل و غافل و تر و زر

اندر صنعت تشبیه مرتضا

کو بر تتبع آمده بر هفت نوعها

تشبیه مطلق است اگر چیزرا بچیزی | مانند میکنند در اقوال مطلقا
مشروط آن بود که بشرط وجود چیز | تشبیه میکنند چو سرو روان ترا
باشد کنایت ار بکنایت بود شبیه | بی آلت تشبه و تشبیه سرورا
مانند میکنند به تشبیه تسویه | چیز محب بچیز که محبوب دلربا
تشبیه عکس باشد اگر هر دو چیز که | باید گر تشبه و تشبیه شد ادا
اضمار شد که گفته ز تشبیه بی غرض | بل گفته مر تعرض این از چه و چرا
تفضیل گو چو در پی تشبیه میکنند | اثبات در یکی جهت فضل اجتبا

ذکر مجازات که مرسل بنام
جز بتشبیه هست علاقه تمام

تسمیة الشیء بجزء ای حبیب | چشم که گویند بشخص رقیب
تسمیة الشیء بکل در بیان | همچو که انگشت بجای بنان

تسمیة الشیء بنام سبب | نحو رعینا مطرا فی الحلب
ثم بمسبب شنو او را مثال | امطرت السحب نبات الجبال
باز بما کان علیه ای ولی | نحو تصلون علی القاتل
باز بچیزی که بخواهد شد آن | آنک بگفتا اعصر خمرا بیان
تسمیة الشیء بنام محل | نحو اری القوم یصید الجبل
باز بحال آنکه کند تسمیه | چون غرق العاشق فی الجاریه
تسمیة الشیء بآلت چنان
کاذکرها باد برا حسن زبان

در اصل تتمه اندر مقالات
که هست او ز مهمات کمالات

بحمد الواهب الکشاف عما | علی بعض من الاسرار دعمی

وتسلیم بلا حدٍّ ولا عدّ — علی خیر الوری طرّاً محمّد

واتحاف لانواع السلام — علی الصحبان والآل الکرام

یقول الطالب الفوز الجلبی

بلطف الله ذی الفضل العلیم

معمّا در طریق اهل عرفان — شد آن نامی که در شعر است پنهان

لغز در عرف چیستانست — ولی در نزد عارف او معمّاست

معمّا را قواعد نیست محصور — ولی آوردم آنچه هست مشهور

که از هر علم چندان اصطلاحی

برمز تعمیه دارد صلاحی

ا یک تا که ی ده ق شد صد — چو غ آمد هزار آخر ز ابجد

اگر دانی بدیل ارقام هندی — چو ۶ با ۳ چو هفت ۷ و ۸ زندی

گهی ذکری شد از سیّاره هفت — ارادت آخر تازیش را رفت

حمل را ۱ شد مرتو را کو

بر ابجد تا زکاهی یا چو

همیدان دایره در نسبت راست

سه چندان قطر و سبع قطر پیداست

ز یکشنبه ا تا شنبه شد ز

ز سالی شس زمه یب است یا سی

چو شکل قد ا نقش دهن م

ز زلفش ل و د و ج و ج ج

چو ص از نقش چشم و نرگس مست

لب ار و ن وان دندان س است

زمثل صورت و تصحیف لا بدْ
بود جز نقطه هرچه مثل او شد
زمثل عکس و دل هم قلب مقلوب
درین فن قلب کل یا بعض مطلوب
چو مثل روی و سر آغاز گویند
ازینها ابتدای لفظ جویند
مثال مغز و جان دل مر میانست
چو ذیل و حدّ پا پایان آنست
برای هرد و جانب جامه و پوست
کنار و گوشه و لب سوی یک روست
اگر تصغیر میگویند ظاهر   نون زاید آورد در آخر

ازان

روا لطفی بلفظ قوم دیگر
که از لفظی مرادف را بیاورد
عدد کاندر زنی در نفس خود وی
بگو جذر و دیگر ضلع و دیگر شی
که حاصل مال و مجذور و مربع
چو جذر اثنین و مجذور است اربع
ز ضرب جذر در مجذور مطلب
یقین شد نسبت کعب و مکعب
ازان پس مال مال آید حاصل   ازان پس مال کعب ای مرد کامل

ضرب اعداد که تضعیف مقابل باشد
قدر یک از دو عدد تا جیه واصل شد

ضرب آحاد در آحاد اگرچه سهلست

بعض او قاعده هست که شامل باشد

ضم و تعشیر هر آنچه زده افزون آید

ضرب آنچه ز دو سو تا بده آیل باشد

عشر او در عشرات است مئات الوف — هر یکی باز بالاف مواصل باشد

تو همی گیر ز هر عقد یکی از دو طرف — زان یکی اندر دگری آنچه که حاصل باشد

هر یکی را بشمر هر ز بر آن دو طرف — فرد آن اصل که در مرتبه فاضل باشد

بشق بجخ و بجیغ بدیغ و جدقغ — داند این رمز کسی کو متأمل باشد

گر از جانب یکی اخذ کنی جزء عقد — هر یکی از حاصل تو ما خذ کامل باشد

از مراتب چه بود جمع سویا دو طرف — ضرب این گونه عدد از همه مشکل باشد

مدعی از جانب هر یکی از آخر هر آن — بین این شیوه خوش تا بتو طایل باشد

در ابیات شماری شده در ضمیر مدغم

زیکی بلانهایه بهمه عدد معمم

بخاطری که در دل عددی گرفت فرمای — که بقدر نیمه دیگر بر آن عدد بکن ضم

تو از پی سپس پرسش که قصور نیمه هست — اگر آن قصور باشد بکند ورا متمم

بجه مبلغ که مجموع رسد بگو دگر بار — که بقدر نیمه کن ضم و قصور نیمه را هم

پس از آنکه حاصل آید فکند بطرح نه نه — تو بدانکه چند نه را بفکند ای مکرم

تو ز هر نهی چهاری بستان باعتباری — دیگم قصور یک گیر ز دوم دو گیر فاعلم

اصلیست از برای دانستن تدبیر

آن خاتمی که پنهان کرده است یک طرف گیر

اول شمار مضمر تا مرد مضمر فیه — تضعیف و خمس و تحمیل انگاه عشر تعبیر

پس طرح شش و صد صد هر صد یکی پس از شش — باز از برای انگشت اینست اصل تدبیر

ستشحثک خصفه شد حروف مهموسه | بغیر این همه مجهوره نام مستصفاست
چو رخوه خص سفر ضغث حظ شد شف | شدیده احرف اطبقت جدک آمده است
میان رخوه شدیده حروف معتدله | بگو بسایل سامع که ولیغ رمنا
صضطظ مطبقه و ما عداش منفتحه | صفیر هم اسلیه چو ص و س و ز است
خصضغطقظ که مستعلیه است تخمین | حروف منخفضه نیل دان که جز آنهاست
چو شد حروف ذلاقه حروف مربنفل | حروف مصمته تعیین شد که باقیهاست
حروف قلقله یا القلقه است قطب جد | ا چه هاوی و مهتوته ه و مجهول است
حروف علت لین با سکون و مد جناس | چنانکه جوف بگفتند و ا هم ی است
مکرر است همان ر و منحرف ل است | چو ذولقیه یقینا که ل و ن و ر است
ولیک لهویه جشض شجریه | تو یاد گیر لثویه که ذ و ط هم ظ است
تو ظاهر اشغویه حروف فم دان | محققست که نطعیه د و ت هم ط است

شروع قسم ثانی در مصادر بر تصرفها
نخستین در هزج سالم مثمن بی تکلفها

پرستیدن در تاپماق صغنماق در پناهیدن
چو دربستن قپوبیماق صلنماق در خرامیدن
یرتماق آفریدن در ایپ رملیک تنیدن در
قزیق قیقماق چقیدن در صورماق اولدا امیدن
چو آغازیدن و آغاز کردن بشلماق کلدی
سزیدن لایق اولماق در برشمقدر برازیدن
چو شایستن یراماق در چو بایستن کرک اولماق
توانستن نه کیم بیتماک بهایه دکمک ارزیدن
سکالیدن صنوصماق نویدن در امرغنماق

کلمک فرسودن آشنمق فرهمق دنند پاسیدن

نخستن خود لمق پژمان خوردن آرزو ایتمک چو چیلد دمق آدیدم جرنست کردن جز سنیدن

تراشیدن نده یتمق تراپیدن نکه ضرمق

توانیدن ججنمق نغلمق کلد تسبیدن

چوریدن صحمق پرداختن دندی تمام ایتمک

ضریدن دره صنون المق چو صبر ایتمک شکیبیدن

فشیدن دره یتمک زیستن صحمق اکر ملنم

اغز اندرمک آدی هست کردن نحو هشتیدن

نمودن کلد کسترمک نوزدیدن درز دره مل

چو واخیدن یمق دمل درشمک دنند کوشیدن

نبشتن هم نوشتن یزمق آلودن بلشمق دره

یوزمق کلد فرمودن سکلو رمل دره کوارایدن

کیتمک

64

کیتمک سوختن کلدی چیمق تاختن کلدی

چشیدن طتمق اولدی جی طدره مق دره چشانیدن

صوشمق جنک کردن دره برشمق آشتی کردن

بریدن جمد لامل در چو کسمک دنند نجیدن

جوتسمیت ایمک اخسورا نه بالستن چو بالشتن

مزیدن طتمق و اندیشه لنمک دنند شولیدن

مجیدن قروصق مالیدن اومق دنند هم سرتمک

رسیدن دره ارشمک لک ارشدره مل رسانیدن

شنودن دره شنیدن دره نیوشیدن اشتمک لک

چو آزرلامق آزردن صرنمق دره کمادیدن

رهیدن دنند قرتلمق چلیدن دنز کورمل لکر

یمق شستن چو قرتمق رها کردن رهانیدن
چو کشتی کردن ایر کلمك آدیده زدن ارمق
چو سودن یوقمق آزملك چو ازلامق سرایدن
چو غلطیدن درد یولنمق و پنداشتن صنمق
چو ور کردن درنده مق اودره ملك فراشیدن
پژوهیدن نه جنره ملك بیوسیدن صنو صنمق
وصیدن دره اوالامق چو قندره صق فرولیدن
چو نفریدن قورمق رهیدن دنند تبسره ملك
یهیدن نجمق و برمق چو اوتمق در بیوسیدن
چو تنجیدن رنجیدن قشاغی ایپ چلمك برك
اوصرمق تیزادن زر بلمك لکر پسندیدن

چو فلخودن چو فخمیدن چکیدی ساج آریمق
صلینب نازله کیتمك دنیدن در کرازیدن
فرو بردن دره یودمق فرو رفتن دره طالمق
دنوز بلورمق آدی لابه کردن همچو لابیدن
پرپشیدن طغلمق ننده نجیدن طلشمقدر
چو آلیشیدن آصمق دره صیمق ننده چسبیدن
چو ورزیدن برایشی خوادیمك ماندن قلمق
چو بیوستن الشمق دره بیشمق گملك جفسیدن
چو انبوسیدن انبودن اوشمق ارتمق افزودن
چریدن اتلمق آدیغا زمق دره چرامیدن
چو جستن سکرملك گمدی و جستن اسمکر دندی و لیکن هجرملك مانستن اولدی که ها بیدن

چو آوردن گترمك در منش گشتن گوکل دونمك

جدل قلمق ستیزیدن صچیمق در سکیزیدن

چو گم کردن یترمك گرد کردن دندی دوشرمك

ژکیدن بشمق و اکلنمك دیه درنگ کردن درنگیدن

چو آماسیدن آماهیدن اولدی شیشملوك آدی

شخولیدن چغرمق در دیرك اولمق شکرفیدن

درآوردن گتورمك در برون کردن چقرمق در

چو تپسرمالگه تپسیدن دی طونجقماغه تنسیدن

شکوخیدن سچریب تیز آیاغ اوستنه طورمق

طینمق در شخیدن چون طخنمق دندی شخشیدن

شغوشن هم شغیدن دندی قرتلمق قیتلنمق سوشورلماغه شریدن دندی خلالاماغه شاریدن

در آغوش کردن آغوشیدن اولدی قوچقول آدی

قرشمق هم قرشدرمق بلنمق دندی شوریدن

غنودن سزده اکلنمکده توقف اتمك الدنمق

خمیدن خیدن اکلمك شری اکمك خمانیدن

دلولمك شیفتن آشفتن و انکاشتن صنمق

قبول اتمك پذیرفتن گرنمك گلدی یازیدن

چو خرشیدن دردی پوصیمق و طپیدن اورمق

چو یومشق تبرق آشاغایه اخمق دندی ریهیدن

چو باور کردن اینمق دویدن دیه یلرمك کز

کفیدن چتلمق بریرده اولمق دندی باشیدن

چو شمك بلملیدن در امکلامق مزیدن چو الکسرمك خفیدن در چوجوم اتمك نکویدن

چو پروندیدن و پروند کردن بر یوک طوتمق
یوقلامق در آمادن چو بسیجیدن پسیجیدن
مکیدن اممک آشامیدن و نوشیدن اچمک در
نهفتن گزلمک اورتمک برشمق کلدی خوشیدن
چو خشکامار کردن نا بغایت بومرزی صرمق
شمیدن شیون اتمک طالغمق آذخشیدن
چو فاژیدن دخی آساگرفتن اسنمک آدی
فجیب مرجه اونمل چینمک دنید خاویدن
خلیدن بتمق در یافتن یتمک هم اکلامق
چخرمق بانگ کردن هم خروشیدن غریویدن
چو ناویدن اغاعق و واریدن یتموق در قریش ورکمز آدی نفرین کردن نیچونوریدن

ثرنختن قچمق آفگندن برقمق گوفتن دوکمک
گرفتن داشتن طوتمق طینمق دنید لغزیدن
چو بیختن در بورمق چو یلی آمدن اسمک
گوالیدن قزغمق در زیان اتمک گزاییدن
فروختن صتمق و آفروختن یقمق یلکلنمق
پزیدن بشرهلک لکن چو تبسرهل هواسیدن
چو طرتمق دنید آهنجیدن ولنجیدن آهختن
دم آرمق لق چخیدن در چو ظن اتمک گمانیدن
بو در نظم سعی ایت کوش وار کوش جان ایله اگر سن بهره وار اولمق دلرسک قصد معنیدن
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
سکا خوش طعمه جاندر بلورسک بو طیمیدن

نظم مسمط الحق — وزن دو گونه مطلق
چونا اوّلین محقق — بو مثنوی دور مطبق
همچون بهشت رونق — دار النعیم مطلق
فاخرین نداه تدلق — واخترین مداه تلحق
انداختن دور اتمق — اندوختن قزنمق — آویختن دور آصمق
انگیختن قوزمق — بافتن اولدی سیجمق — واکردن اولدی اچمق
پژیدن اولدی اچمق — باریدن اولدی یغمق
دانستن ایدی بلمک — هم زیستن دور تیریلمک — سفتن دینلدی دلمک
خندیدن اولدی کلمک — هم آمدن نه کلمک — پوییدن اولدی یلمک
نوخیدن اولدی اکلمک — تاویدن اولدی قزمق
قرتلمق ایدی رستن — همچو صنمق شکستن — دی بغلماغه بستن
اوزلماق گسستن — اوترماغا نشستن — بنماگه برنشستن
زخم اورمق آذخستن — خفتن دینلدی یتمق

چیدن دینلدی درمک — دیدن دینلدی کورمک — ورداشتن کوترمک
هم راندن نه سورمک — هم رشتن اکرمک — دنکدی میدن اورمک
رفتن دور سپرمک — پرسیدن اولدی سورمق
رفتن دینلدی کتمک — رستن دینلدی بتمک — بردن دور الیتمک
گادن جماع ایتمک — بگداختن اریتمک — گفتن دور ایتمک
بشنفتن ایدی ایشیتمک — هم یاد کردن انکمق
گردن که ایلمک در — نالیدن انکلمک هم — رنجیدن انجمک در
ترشیدن اکشمک در — جاییدن اوشملمک — چامیدن ایشمک در
هم کردن اکسمک در — کنجیدن اولدی صغمق
صقمق دور فشردن — صیمق دور شمردن — هم یمک آدی خوردن
اصمرلمق سپردن — هم یولمک ستردن — طولمق دور فسردن

اولمک دینلدی مردن بردار کردن اصمق

صیقللمق زدودن قیمق درد زبودن هم طرمق شخودن
الیوتمق بسودن نجمک درد درودن اولمک درد ستودن

اولمق شدن و بودن دوشیدن اولدی صغمق

طمق درد انکنیدن سکرعک الیزیدن هم ارلمک شمیدن
چلمک درد کشیدن اسمک درد وزیدن هم سکرملک جهیدن

طمق درد چکیدن کندن دینلدی قزمق

قطعه ثالثه از قسم دوم الحرجلی
ذکر کردیم که مخبون رمل با عللی

آموزن صنق بلمک آغالیدن اصلمق دینله خسیدن آغاریدن
با قتن درطمق تمزدن ابسم اولمق غنچه کودن نه یغرمق قشمق خاریدن

یاشلیقی کچلی و هم برمق یزدنده مکل الماک بیختن اولدی طلمق بیچیدن
انجیدن کیدن کلوبر الجمک یارملق بشمله بختن اید چیمله خاییدن
تیز کردن بنی قلمق دره ویدن کچکز بیلله بالجق ارتمق ادی درزیدن
چونکه کاریدن و برزیدن الن الملدی الیسمک ادی دره کاستن و کامیدن
دنیدا اموختن الزغلی الوتغلی هم اوتیمق ادی دره باختن و بازیدن
چو فرستادن الاویربعلی ادی یلالو دد ملی و چالولمق ادی دره برجید
چتلمقدر رکیدن چو تپیدن فرتق دم زدن دره صلمق قنمق ادی غولیدن
غنده قلمق دینه یوزیدن یوزینس کر طارغق ساختن و طیمق دره آکامیدن
طقمق اکندن پوشیدن ارعل کیمل یا فتن بلمق و صرتلمق آن کاییدن
سزمق و اد مطولشمق روشیدن دی هم برشمق دینه زیبا شدن و زیبید
چون اچق دتمقد دینلدی پوی ترفت شدن زنوییدن اولمق اوتمک ادی بوسید

طغیدن زادن و کلمق آسودن دی / دشمه افتادن قصد ایلمک امکیدن

یاوه گردن نه یتورمک خفه گردن بوغمق / دیلمک خواستن و دیلمک ساویدن

ستدن المق و طولدرمق انباشتن دی / هم ذره لامک هم سرغمق دی ساییدن

واپکیدن آغزه آتمق و دادن ویرمک / میشتن قومق و دوکلمک آرامیدن

کرسیدن دیرشمک دوشمک کستردن / دوکلمک کشتن و دپرنمک جنبیدن

کرویدن دینه کوچکلمک اینمقچون / چو فتردن دینه یرغمق جرهک بوسیدن

سپلامک بطمق آدن پر آستن آید / دک زدن دندی قاقمق اشمرکشاشیدن

قشغولامق آدهونکه بخشودن اولا / صنجمق دینله تولیدن و خلانیدن

چو دیرخشیدن تابیدن اولا یلدرمق / پشلیدن یقمق چکرمغه نالیدن

دوختن دیکمک و ورخاستن اوروطرمق / طرو کلما که سمجیمه دی خیزیدن

نکریستن چونکه کرددن اولبده بقمق / دخنتن دکمک و پرلیشمق آمیزیدن

چونن نهادن قومق سلکمک افشاندن اولا / ییمغه غوبیه زدن کوزلمکه غریدن

چو برآییدن و ترسیدن اولبده قورقمق / چو فرنمق دینه الفغدن الفنجیدن

چو بجلنمک دوشمک آدن افراشتن آید / فقمق طیره شدن خجلمک خسیدن

چو یجلمک کوجا طتمغه افراختن آد / کم شدن یتمکدی اوبغه اوباریدن

اختن چیقمق و اورغلمه ادمان اتمک / کاشتن اکمکدی یورمغه آواریدن

هم قرشماق قرشدرمغه آمیختن آید / بر یملک بصمق کویعل لکه دی پاییدن

چو مرمق دایره بودن بهوده شد / ذندیرمکلی آدی لاندن و جنبانیدن

چو مخیان مرکت امکی و خوندن اوقمق / ذندنجب اکمل هم قزمق آدی کاویدن

چو کذاشتن صالی ویرمک کذشتن کچمک / صوموقدینلدی اندودن هم دوسیدن

شکلیدن چو خراشیدن اولا طرملمق / کافتن یرمق سلمک آدی کاییدن

بو چولشمق لغتی چونکه سرکیدن اولا / کشن اولدرمک و یه کردی فسیبانیدن

چو شیچودن صوق اولمق صوقدن طکمق / سجح بزرمق دینه زولیدن هم کالیدن

ساختن دزمک سرفیدن ایت اکسرمک
بزمک دینکله آراستن آرایدن

چوطپیدن طلپمق چو خلیدن بتمق
طلبیدن طلب اغزا ویوق خاییدن

ساده کردن دز آرتق چو دریدن یرتق
سزمک دینکله پالودن و پالایدن

طالب دولت سکا کوزلمه مالایعنی
تاکه دوران ولیس فرصت کا یغیدن

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن ربما فاعلاتن فعلان
سکه لطفیسه یتر لطفی ایرا کبدن

بحر بست دو گونه عذب ز اخر
چون خاتم اسم اندر آخر

لنکیدن اولور چون اخسمق لق
بالیدن ایت کل اوزمق لق

سنت لمک ادی ختنه کردن
خسبیدن اولور یته اویومق لق

صویمق دنله کواژه کردن
سنجیدن اولور چو طرتمق لق

خودلا معنه دی نخست کردن
بوییدن ایت قوقلمق لق

بخشودن

بخشودن اولا ایرلمک چون
بخشیدن ایت بغشلمق لق

بوزمک دینلور شنا و کردن
دینلدی شناختن انکلمق لق

سومک ادی دوست داشتن در
دزدیدن ایت اغرلمق لق

بیدار شدن اویانق اولمق در
همچون که فریفتن الدمق لق

چربیدن الا چو غالب اولمق
جوشیدن ایت کی قینمق لق

تم اغرمق ادی درد کردن
آغیشتن اولدی طوغرمق لق

اوغنمق ادی غنودن اولدی
همچون که کریستن اغلمق لق

دی یرلمغه سرود گفتن
بسبوختن ایدی سنجمق لق

بشکفتن ایت چچک اچلمق
بشکفتن عجب ایت لمق لق

نقش ایلمکه نکاشتن دی
میچودن اولور چو قودمق لق

حالن بلنه زوال کمتر
خوشده کشی حالن انکلمق لق

مفعول مفاعلن فعولن — دولت نه جهاندن ال یوغلو
فعلن فعلات فاعلاتن — جاین بونن بوبله او قمق لو

بیان نحو علت بحر وزن این ابیات
چنانکه قطعه کافیه است در اثبات

گشادن اچق و قوقمق لق اولدی گندیدن — گزاردن ادمکدر و غم آدی گردیدن
شناختن بلمک او کرشکافتن یرمق — ولیکن ترزلکدر آنکدر دنلدی تندیدن
نواختن چو نوازیدن اخشمق — نوشتن اکلمک ککلمک اولدی مولیدن
گماشتن دنه طپشرمق و صبرلامق — اوزبن آشغه دوکمکدر فنالیدن
درم شدن یرتمق و آرلمنک — یه گازریه سکن بیز کسمک انجیدن
چو سولدا اشتن ایدلدی باپشتمق آدی — ولیکن اوتلکو لمک دنور سپیهیدن
سلام ویرمک اولمکل درود کردن در — چو هرزه سویلمک آدی دنلدی غنشیدن

دی فرمقه دکدی نجه دمار آوردن — چو اسنمککلرغلی دنلدی فنجیدن
شکار گردن ایچون شکردن — ولیکی طرملمق آدی خشایدن
نشاختن چو نشاندن اغاج دکمکی طکمق — دنلدی آدی قمقه آدی ماغه نامیدن
غریدن اولدی بغلمق بری براتنه — ولی بیننه طولنمق دنلدی غالیدن
گسیختن دینه آزمالهم آزلمالکه — ولیکی ورمق میل ایلمک گرایدن
چو سرکشتن و تخشیدن اولدی برمق — دی صلماغه گرایستن و گرایدن
فراهم آمدن اولدی برآریه گلمک — رمیدن ارکلمکدر و بکزملک کرامیدن

بیان مصدر چندان رباعی
که بر مخالف وزنها الف دائمی

چو واداشتن دینلور ایرو طتمق — ولیکن فراموش کردن اونتمق
پراکندن اولدی طاغلمق طغتمق — چو فرهیختن در صلنمق صرتمق

رباعی دیگر

چلدا اولمقلغی چلیدن بل — طملمق آدنی چیدن بل
فرخیدن یمق چقرمق ده — تم سکرمک آدنی تکیدن بل

رباعی دیگر

یلمق آدنی لیسیدن اینت — دترمک آدنی لرزیدن اینت
الدم اولمغه شوخیدن اینت — هیچ نا آزا تمکه نازیدن اینت

رباعی دیگر

اوده ایضنمق که تفسیدن کلور — چرمک آدیلکو تنبیدن کلور
تم شفلیدن دی سقلق ورمک — چاو تنمق آدی شرضیدن کلور

رباعی دیگر

امرهقلوغی زیدن معنیسیکه — ارنده لمککز بدن معنیسیده

چوپر وردن دنلدی بسکمک اگر — وکی کسمک بریدن معنیسیده

رباعی دیگر

پژمردن الا چوصولمق آدی — برکندن الا قپرمق آدی
پیمودن اولورچن اولچمک آدی — هم خیره شدن قمشمق آدی

رباعی دیگر

یونکلمک که چیره شدن دنلدی — برقلمق چیره شدن دنلدی
چیدن نارلکه لتمک صلنمق — چوقرشلمق پدیدن شدن دنلدی

رباعی دیگر

چو کاهل لنمق آون دیدن اولدی — چو فکر ایتمک لک اندیشیدن اولدی
چو یغلمق که پرهیزیدن اولدی — تمام ایتمک لک انجامیدن اولدی

رباعی دیگر

اصول اشتقاقات امصادر که در بیتش مثالش نیز ظاهر

فراز و فا فرا و آب و در بر — برای حسن لفظ فعل و مصدر

نهی وا گیر و با از ره در ده — که در سابق شد انهایی گره

بیفکندن اول ن مصدر — چنانک افکند و دانستای مرد

ورا ماضی غایب نام بردند — به ند و یرا جمع کردند

مخاطب را شنیدی ی دال — چو دانستید جمعش گشت با د

حکایت را ترا گفتم چو با م — مع الغیرش ولی با ی شنید

بجای نون ه در اسم مفعول — اگر دانسته بودی رفت مجهول

جز ایشان آمدی جان با تغیر

اذا استفهمت کیف الحال فانظر

در اسم فاعل و مستقبل و حال — بکن در پای ماضی ت که شد دا

اگر پیش از وی خ تو ر ساز — بیاموز این طریق خوش پرداز

فرو شد هم تسیلدی شناسی — که آمد بر خلاف این قیاسی

اگر بعد العدد ش آید ای یار — موالی آر کن نگه دار ه

چو پیش از سین س آرد اسل — بباید حذف سین و فتح ما قبل

چو شد پای آسینی به تسکین — به مقلوب مبحی هد شدان س

چو بعد المده انجا میشود ف — کثیرا بیانی جای او ب

چو ی باشد نه ثانی پیشش د

سزد کورا بیندازی تو در حال

گزیدن شاد آمد از گزیدن — چنانک افریند ز آفریدن

همی افتد آ از مثل افتاد — ز قلت زاید و کاید دمد شاد

اگر دد در انجا و کاید — پسش ی زیاده مینماید

در انجا ن ساکن ای خداوند   چو می آید ورا مفتوح خوانند

ذکر تغیرهای لحد سماعی

همی خواهد مفصل گفت داعی

گهی تحریک ساکن گشت عاده   گهی با حذف ابدال زیاده

کثیرا ما بران لفظ مغیر   بسا زید بد برید مصدر

برای حال می باید همی می   به مستقبل بیاید شا یعاب

همی و می و ب و ترك در امر   ولیکن ترك و ب دان اکثر الاکم

علامت فهی را بد نفی را نه   مثل این را همی گویم ترانه

برای امر غایب نهی غایب   نشانا دند آ بر د غالب

برای امر حاضر نهی حاضر   بیفکن د و ی جایز هر آخر

چو غایب را ازینها جمع دارند   قبیل الدال ن ساکن آرند

مخاطب هم حکایت همچو ماضی   بدانچه گفته شد میباش راضی

بترکیب امر باشد نام فاعل   کجا معنی شناس و خرد دان دل

گهی او با آ آید بسیطا   همی داند ورا دانا شناسا

گهی بعد الالف ن آید ای جان   رونده راه او افتان وخیزان

گهی با نده در آخر   چو داننده شناسنده ست ظاهر

همه دارنده ها را مصدر پس   به ی پیوند و بروی همزه بنویس

به گی آر آ جمع وی مصدرش   که از دانندگان شد جمله فرس

پس از تجرید امر افزایش   برای اسم مصدر گشت آیین

چو خواهی تعدیه کردن تو لازم   دلیل مفعول گشتن بر دو لازم

بیفتان زایدات از امر حاضر   بیفزا یان آنیدن در آخر

ز یک مصدر تصرفها ازین پس   بنز آدم که بر دانستن آن بس

نخستین صیغهای نفس مصدر
هم او را نفی و مجهول و مصغّر

دانستن. دانستنها. دانستنش و دانستن او و دانستن وی
دانستن آن. دانستنشان و دانستن ایشان و دانستن آنان
دانستن این. دانستن اینان. دانستنت و دانستن تو.
دانستنیت و دانستن شما. دانستنم و دانستن من. دانستنیم و دانستن ما.
ومنها ندانستن. ندانستنها اله. ومنها دانسته شدن
دانسته شدنها الی آخره ومنها دانسته نشدن. دانسته
نشدنها الخ ومنها دانستک. دانستکها. اه ومنها
ندانستک. ندانستکها. الخ دانسته شدنک.
دانسته شدنکها. اه ومنها دانسته نشدنک

دانسته نشدنکها. الی آخره
صیغی که بر یکی از وی بس کود وجه آید   بتمیزی شود خاص که بود گر نشاید
گهی صیغهٔ زمان و گهی صیغهٔ مکان گاه   متعلق به اندر زمنی که خواهد آید
دانستنی. دانستنیها. دانستنیش و دانستنی او. الخ
ومنها ندانستنی. ندانستنیها. الخ
ومنها دانسته شدنی. دانسته شدنیها. الخ
ومنها دانسته نشدنی. دانسته نشدنیها. الخ
ومنها دانستنیک. دانستنیکها. الی آخره
ومنها ندانستنیک. ندانستنیکها. الخ
ومنها دانسته شدنیک. دانسته شدنیکها. اه
ومنها دانسته نشدنیک. دانسته نشدنیکها. اه

در صیغهای ماضی با حذف نون مصدر

ر سی و شش طریقه هر یک بشش مصوّر

دانست دانستند دانستی دانستید دانستم دانستیم

دانسته شد دانسته شدند

ومنها ندانست ندانستند ندانستی آه

ومنها دانسته شد دانسته شدند آه

ومنها ندانسته شد دانسته نشد ند آه

نوع دیگر توانست دانستن توانستند دانستن آه

وکذلک توانست دانستن وتوانست ندانستن

وتوانست ندانستن وتوانست دانسته شدن

وتوانست دانسته شدن وتوانست دانسته نشدن وتوانست

دانسته نشدن نوع دیگر خواست دانست خواستند دانست آه

وکذلک نخواست دانست وخواست ندانست وه

ونخواست ندانست آه وکذلک نخواست دانست

وخواست ندانست ونخواست ندانست وخواست

دانسته شد ونخواست دانسته شد وخواست دانسته نشد

ونخواست دانسته نشد نوع دیگر بایست دانست بایستند دانست

ونبایست ندانست

وکذلک نبایست دانست وبایست ندانست ونبایست ندانست

نشد

وبایست دانسته شد ونبایست دانسته شد وبایست دانسته

ونبایست دانسته نشد وبایست دانستنک ونبایست دانستنک

شد نک

وبایست ندانستنک ونبایست ندانستنک وبایست دانسته

ونبایست دانسته شدنک وبایست دانسته نشدنک ونبایست

ملتبس

دانسته نشدنک بیت در میان جمع فعل وجمع مصدر فرق

لیک جمع فاعل مصدر همان صورت بیست

حکایت حال ماضی کو چون ماضی شود سابق
یکی از حرفهای حال و بایی شود لاحق

می دانست و می دانست و دانستی می دانستند و می دانستند و دانستندی

می دانستی و می دانستی می دانستید و می دانستید

می دانستم و می دانستم و دانستمی می دانستیم و می دانستیم

و دانستیمی ومنها نمی دانست و ندانستی نمی دانستند و ندانستندی

ومنها دانسته می شد و دانسته شدی دانسته می شدند و دانسته شدندی

دانسته نمی شد و دانسته نشدی دانسته نمی شدند و دانسته نشدندی

ومنها می توانست دانست و توانستی دانست الخ

ومنها نمی توانست دانست و توانستی دانست الخ

ومنها می توانست ندانست و می توانست ندانست و توانستی ندانست الخ

ومنها نمی توانست ندانست و توانستی ندانست الخ

و همچنان سایر امثلة الماضی را برین طریقه قیاس باید کرد و الله اعلم

صیغهٔ حال که با می و همی می آید
بین که از مصدر یک چند صیغ می زاید

می داند می دانند می دانی می دانید می دانم می دانیم

ومنها نمی داند نمی دانند نمی دانی الی آخره

ومنها دانسته می شود دانسته می شوند الخ

ومنها دانسته نمی شود دانسته نمی شوند الخ

ومنها می تواند دانست و می توان دانست می توانند دانست الخ

ومنها نمی تواند دانست و نمی توان دانست نمی توانند دانست الخ

ومنها می توان ندانست و می توان ندانست می توانند ندانست الخ

ومنها نمی‌توانند دانست ونمی‌توان ندانست نمی‌توانند ندانست آه

ومنها میتوان دانسته شد ودانسته میتواند شد الی آخره

ومنها نمی تواند دانسته شد ونمیتوان دانسته شد ودانسته نمی تواند شد آه

ومنها می تواند دانسته نشد ومی توان دانسته نشد ودانسته نمی تواند شد آه

ومنها نمی تواند دانسته نشد ونمی توان دانسته نشد ودانسته نمیتواند نشد

ومنها می خواهد دانست ونمیخواهد دانست الی آخره

ومنها نمی خواهد دانست نمی خواهند دانست آه

ومنها می خواهد دانسته شد ومی خواهند دانسته شد می خواهند آه

ومنها نمی خواهند دانسته شد نمی خواهند دانسته شد الخ

ومنها میخواهد ندانست ومی خواهد ندانست الخ

ومنها نمی خواهد ندانست نمی خواهند ندانست الخ

ومنها میخواهد دانسته نشد ودانسته میخواهد نشد آه

ومنها نمی خواهد دانسته نشد ودانسته نمیخواهد نشد آه

ومنها می باید دانست ونمی باید دانست الخ

ومی باید ونمی باید دانسته شد ومی باید دانسته نشد

ونمی باید دانسته نشد ومی باید دانستنک ونمی باید

دانستنک ومی باید ندانستنک ونمی باید ندانستنک

ومی باید دانسته شدنک ومی باید دانسته نشدنک

ونمی باید دانسته نشدنک آه والله اعلم

صیغهٔ مستقبل که اندر نخست

باصل جایز و ترکش درست

بداند بدانند بدانی بدانید بدانم بدانیم

ومنها بداند بدانند بدانی الی آخره

ومنها دانسته شود. دانسته شوند. آه

ومنها دانسته نشود. دانسته نشوند. آه

وهکذا تواند دانست. ونتواند دانست. وتواند ندانست.

ونتواند ندانست. آه وتواند دانسته شد. ودانسته تواند شد.

ونتواند دانسته شد. ودانسته نتواند شد. آه

وتواند دانسته نشد. ودانسته تواند نشد. آه

ونتواند دانسته نشد. ودانسته نتواند نشد. آه

وکذلک خواهد دانست. آه ونخواهد دانست. آه

وخواهد ندانست آه ونخواهد ندانست. آه وخواهد

دانسته شد. ونخواهد دانسته شد. آه وخواهد دانسته نشد.

ونخواهد دانسته نشد. آه

امر غایب همچو مستقبل ولی مخصوص او
پیش دال آید الف در نهی منصوص او

داناد. دانادند. مداناد. مدانادند. دانسته باد.

دانسته بادند. دانسته مباد. دانسته مبادند. آه

صیغهٔ امر مخاطب همچو مستقبل ولی
حذف کن یاء خطاب از آخرش ای معتلی

بدان. بدانید. مدان. مدانید. دانسته شو. و

ودانسته باش. دانسته شوید. ودانسته باشید.

دانسته مشو. ودانسته مباش. دانسته مشوید.

ودانسته مباشید.

همه اسم فاعل اند که آخر بوصل بست
غیر از وی آنچ گفتم از آه مبالغست

داننده، داننده گان، داننده است، داننده اند، و
وداننده گان نده، داننده، داننده اید، وداننده گانید، داننده ام
داننده ام، وداننده گانیم، داننده بود، داننده بودند، وداننده گان
بودند، داننده بودی، داننده بود، وداننده گان بودید
داننده بودم، داننده بودیم، وداننده گان بودیم، نداننده
ودانسته شونده، ودانسته نشونده، وداننده گان
ونداننده گان ودانسته شونده گان ودانسته نشونده گان

اسم مفعول از مصادر جای نون ه یافته
با چنین اصل وقتند مجهول هادریافته

دانسته، دانستگان، دانسته است، دانسته اند، وداء
ودانستگان نده آه وهکذا ندانسته، ودانسته شده ودانسته نشده

اینست طریقه تصرف — لفظی است که کرده این تلطف
هریک زمصادر گذشته — مصروف برین طریقه گشته
مبهم چه بماند المعنی را — یک حرف بس است لوذعی را
هر غث وسخیف وکول وبی فهم — زو طعنه زند اند از منزلهم
در منظر عین غیب جویان — پیدا شده هر کمال نقصان
چون عین رضا کشوده باشد — هر عیب هنر نموده باشد
در نظم مقاصد مقاصد — در جمع فراید فواید
بر شعر اگرچه سحر دانم — لیکن چکنم معاصرانم
قومیست چو مارگینه جویان — در فتنه چو گرگ ودمنه پویان

زنبور و کژدم و سگ امتحانند • چون موش مضر و مفسدانند •
تود آمد بر حلیمی ایشان • بر مرغ غریب همچو زاغان •
در زیر مطارق جفاشان • آوای بمی زنند چو سندان •
آری بجفا تحمل اولی • هر دم بخدا توکل اولی •
خندد چو بطوطی زاغ الکن • بستن نتوان دهان دشمن •
صاحب نظری تو نیک بنگر • تقلید کن این نظام گوهر •
چو گشت تصرفات ایران • اکنون بر کاشکال انجار •
تعبیر گفته بودم اجمال • بل یک بشنو بصیغه حال •

• می پرستد می پاهد • در می بندد • می خرامد • می آفریند • می تند
می چپقد • می دامد • می آغازد • و آغاز میکند • می زند •
می بارزد می شاید • می باید • می تواند • می ارزد • می سکالد •

می نوازد • می فرساید • می پاسد • می بخسند • پژمان می خورد • جرست
میکند • و می جرشد • می تراشد • می تراید • می تواند • می تنسید •
می زیبد • می پردازد • می شکیبد • می فشد • می رسید • هست میکند •
و می هشتند • می نماید • می نوازد • می واخد • می کوشد • می نویسد •
می آید • می فرماید • می گوازد • می سوزد • می نازد • می چشد •
می چشاند • جنگ می کند • آشتی میکند • می بزد • می بنجد •
می بالد • می مزد • می شولد • می مچد • می مالد • می رسد • می رساند •
می شود • و می نیوشد • می آزارد • می گمارد • می رهد • می جهد •
می شوید • رها میکند • و می رهاند • گشتی میکند • می زند •
می ساند • می سراید • می غلطد • می پندارد • و رمیکند • می فراشد •
می پژوهد • می بوسد • می خمد • می فزولد • می نفرد •

می برتمد • می نهد • می پوسد • می تنجد • و می ترنجد • تیز می دهد •
می پسندد • می فلخاید • و می فخد • می دند و می گرازد • فرو می برد •
فرو می دود • لابه میکند • و می لابد • می پریشد • می تخجد •
می اگیشد • می جبد • می پزد • می ماند • می پیوندد • می جفسد •
می انبوسد • و می انباید • می افزاید • می چرد • می چراند • می استد
می سرشد • می لوغد • می لافد • می جهد • می جوید • می ماند •
می آورد • منش می گردد • می ستیزد • می سگیزد • گم میکند • گود میکند •
می شرگد • درنگ میکند • و می درنگد • می آماسد • و می اماهد •
می شخولد • می شکرفد • در می آورد • برون میکند • می تپسد •
می تنسد • می شکوخد • می شخد • می شخشد • می شخاید • می شخد •
می شرد • می شارد • در آغوش میکند • و می آغوشد • می شورد •

می فنابد • می خمد • و می خمند • می خماند • می شیبد • و می آشوبد •
می انگارد • می پذیرد • می یازد • می فرسد • می طیزد • می رهد •
باور میکند • می دود • می گند • می باشد • می پلملد • می خرد •
می خفد • می نکوهد • می پروند • و پروند میکند • می پیچد •
و می پیچد • می منگد • می آشامد • و می نوشد • می نهنبد •
می خوشد • خشکار ما میکند • می شمد • می لخد • می فاژد •
و آسا برمیگیرد • می جاود • می خلد • در می یابد • بانگ میکند •
و می خروشد • و می غریود • می ناود • می وارد • نفرین میکند •
و می نفرد • می گریزد • می افکند • می گوید • می گیرد • و می دارد •
می لغزد • می بیختد • یلی می آید • می گوالد • می گزاید • می فروشد •
می افروزد • می پزد • می هواسد • می آهنجد • و می لنجد • و می آمیزد •

می چخد • می کماند • می اندازد • می اندوزد • می آویزد • می انگیزد
می پاشد • وا میکند • می پرد • می بارد • می دارند • می زید
می سنبد • می خندد • می آید • می پوید • می نوخد • می تازد
می رهد • می شکند • می بندد • می کشبلد • می نشیند • بر می نشیند
می خستد • می خفتد • می چیند • می بیند • ور میدارد • می راند
می رشد • می دوید • می پرسد • می رود • می روید • می برد
می گاید • می گدازد • می گوید • می ستاید • یاد میکند • می کند
می نالد • می رنجد • می ترشد • می چاید • می چامد • گم میکند • می گنجد
می افشارد • می شمرد • و می شمارد • می افسرد • و می افسارد
می سپارد • می سترد • می خورد • می برد • برداز میکند
می زاید • می ربابد • می تخاید • می درود • می شتاید • می شود

و می بود • می دوشد • می انگند • می الیزد • می شمد • می کشد
وزد • می جهد • می چکد • می کند • می آزماید • می آغالد
می خیسند • و می اغارد • می یابد • نم میزند • غنجه میکند
می خارد • می تابد • می بیزد • می پیچد • می لنجد • می پزد • می خاید
تیز میکند • می درود • می رندد • می کارد • و می برزد • می کامد
می آموزد • می بازد • می فرستد • می برخد • می ترکد • دم میزند
می غولد • می پوزد • و پوزش میکند • می سختد • می آگامد
می آکند • می پوسد • می یابد • می آزماند • می زروشد • زیبا می شود
و می زیبد • پری زفت می شود • می زنود • می ترسد • می زاید
می آساید • می افتد • می آهنگد • یاوه میکند • حفه میکند
می خواهد • می ساود • می ستاند • می انبارد • می ساید

وا میپکد • می دهد • می هلد • می آرامد • می گرسد • می کسترد •
می کردد • می جنبد • می گرود • می فتارد • می پوسد • می پرامد •
رگ میزند • می شاشد • می بخشاید • می نولد • و می خیلاند •
می دیرخشد • و می تابد • می پشلد • می تالد • می دوزد ••
ود می خیزد • می نکرد • ونکه میکند • می ریزد ••
می آمرزد • می نهفد • می افشاند • عوبه میزند • می غرد •
می راسد • و می ترسد • می الغغد • و می الفنجد • می افراشد
طیره می شود • می بجسد • می افرازد • گم می شود • می اوبارد •
می آزد • می کارد • می آوارد • می آمیزد • می پاید • می پراید
و بیهوده می شود • می لاند • و می جنباند • می مخد • و می خواند •
می کاود • می گذارد • می گدزد • می انداید • می دوسد • می شکلد

می فرآشد • می کافد • می کاید • می سرنکد • می کشد • می فشباند •
می شجاید • می شرولد • و می کالد • می سازد • می شرفد • می آراید •
می طپد • می خکد • می طلبد • می خوابد • ساده میکند • می درود •
می پالاید • می لنگد • بالد دخته میکند • می خبد • گواژه می کند •
می سلجد • نخست می کند • می بوید • می بخشاید • می بخشد •
شناو میکند • می شناسد • دوستی دارد • می دزدد •
بیدار می شود • می فربد • می چربد • می جوشد • درد میکند •
می آغیشد • می غناید • می گرید • سرود میگوید • می سوزد •
می شکوفد • می شکیبد • می نکارد • می میچاید • می گشاید •
می گندد • می گزارد • می گردد • می شتابد • می شکافد • می تند
می نوازد • می نویسند • می مولد • می کمارد • می فتالد • درزم می شود

می‌انجد. سوک می دارد. می ستیهد. درود میکند. می غنشد.
دمازمی آورد. می فنجد. شکاد میکند. و می شکرد. می خشاید.
می نشاند. می نامد. می غزد. می غالد. می کسلد. می گراید. بر میشکند.
و می نخشد. می گراید. وراسم می آید. می رهد. می کر امد. و امی دارد.
فراموش. میکند. می پراکند. می فریزد. می چلد. می چند.
می فرخمد. می تکد. می لیند. می لرزد. می سوخد. می نازد.
می تفسد. می تنبد. می شفیلد. می شرمد. می گزد. می گزیند.
می پرورد. می برد. می پژمرد. بر میکند. می پیماید. خیره می شود.
چیره می شود. می چمد. پذیره می شود. می اروندد. می اندیشد.
می پرهیزد. می انجامد.

وقع الفراغ من الکتاب بلطف الله الوهاب والیه المرجع والمآب

در بیان مدح رسول

خواجه کونین ختم المرسلین صدر عالم رحمة للعالمین صاحب شرع احمدی مرسل که اول قاب قوسین بولغه بر دمده یول
قرب او ادنی در ریهم رتبتی لی مع الله اولدی کوکم خلوتی حقکه اول کیچه کلدکده خطابی وتدی جبریل اوکنده کو درکاهیه
انکچون بلدی ورلق جاهی وجود پس اولدی خلق اجندا اوچی وجودی نور در و تندی جهانی انکچون کوکلم سینکر یوقی نشانی
زیب سلطانکم محبوب جهاندر بولنلر الکا هر دم پاینده سوب ورودی ولاکن آنکه مصبح شفاعت آنی اومدر جهان مخلوقی
صلوات انکا اول پاک روضه سینه و رالم تا طوله شوقیله سینه دخی آلینه و اصحابینه هم که قلماقله کلده غصه وغم

86

بیت

غیر حق خود نیست چیزی در وجود / زوست زنده هر چه آید و آنچ بود
جمله از وی زنده اند و بی خبر / همچنانک از آب ماهی ای پسر
حقدن ایر و یوق وجوده نشئه نه / درلک اندن کلمشا و کا لنه
جمله انکله دری الآنیه خبر / شبلاکم بالغ صوون دیری ای پسر

بیت

سید دل چه باشد مخزن اسرار حق / خلوة جان بهر سری بازار حق
دل امینی بارگاه محرمیست / دل اساس کارگاه آدمیست
کوکل در خزینه اسرار الله / متاع حقچون قل انی خلوت کاه
کوکل در محرمی بارگاه حقه امینی / بنیادی کوکل دران انک اول آکاه

بیت

چون نه دارد در درون آواز حق / کی شناسد ان حسیس آواز حق
انکه بیگانست وز اقلیم دور / هیچ آواز نیاید در سر دور
چونکه موسی بود با حق آشنا / از درخت او چو شنود آوازرا

حساب بو در[ابكر غره سی]

سكز سطر نظم ايلدك آي غره سن بلمك ايچون ... هر بر سطر اوج ايكی حرف هر بر حرف بر آي ايچون

هر ساطرك باشنده غی محرمك حرفی دورر ... حرف آخری وضع اولندی ذی الحجه اشعار ايچون

ابجد معوز حرفلارنك معناسيني كم بيلمز ... اول اصلی بو حرفلاره معنی وركل غرا ايچون

جمله آيلر غره لری معلوم اولا بوندن سكا ... سكز سطر هر بيرسی قونلمشدر بر سال ايچون

اول حبيبك بجه تندن احد آننده بيدر اينك ... سطر اول قونلمشدر غره لری بيان ايچون

يلده بردن كوز اوس سطرلرك سن اي عقللر ... غره لری صورنلده فاتر اولا جواب ايچون

اشبو قياس آذر نه ساطرلری ايلر تمام ... جونكه سطر اولدی تمام كرو كلسه حساب ايچون

غره بلمك استاينه اصلی بلر اشبو بتر ... كرچه نجه دنلمشدر انجه نسنه حساب ايچون

شيخ بايزيد بو غره‌ء عاقلره رمز ايلدی ... قصدی فضل منزه كلر غرض خير دعا ايچون

ا ب ج ه و ز ... ا ب ج د ه و ز

ذو سه سه حمكسه سحمه ... بكر ... ذو سعه سه حمكسه تحمه اذنه تسنبه

جَهْوَا اَبَدْ هَزْ اَجَدْ وَ ... اَجَدْ وَزَبْ جَهْوَ اَبَدْ

هَزَاجْ دَوَزْ بَجْ هَوَا ... بَدَهْ زَاجْ دَوَزْ بَجْ هَ

زَبَجْ هَوَا بَدَهْ زَاجْ ... دُوزَبْ جَهْوَ اُبْ دَهَزْ

بَدْهَزْ اَجَدْ وَزْ بَجْ ... وَاَبَدْ هَزَا جَدْ وَزَبْ

87

بيت

كر ترا معنی يی دل حاصل شود ... آن زمان دل در وجودت دل شود

كو هچو بون معنی نه داری دست رس ... ورنه محو يی خانه‌ء ديواست پس

كر كوكل معنی لر يی بوله سن ... اول زمان نفسوكی كوكل قيله سن

كر كوكل معنی سنه ار مايه الوك ... ديو شيطان آويه دور زار اول بلوك

بيت

دل يكی منظر بيست ربانی ... خانه‌ء ديو را تو دل چه خوانی

آنچه دل نام كرده‌ء بمجاز ... رو به پيش سكان كوی انداز

به جز آن دل دليست در دل ... كه محبت در و كند منزل

كوكل در رای دوست منظر ربانی ... شيطان اوه كوكل نجون ديه وا نی

كوكل ديب بكلو شول خلق دلينه ... آت آنی سن محلك اتلديه

او كوكلدن اچار دور كوكل بيلر ... كه حق سو كوسنه اولا او منزل

بيت

كه تو می داری جمالی يار دوست ... دل بدانكه آينه‌ء ديدار اوست

دل به دست آر و جمال او ببين ... آينه كن جان جلال او ببين

كه عاشقك صدقا اول يار جمالنه ... كوكلر بل آينه در ديدارنه وكمالنه

الغل اله كوكلكی و كه كل جمالنی ... آينه ايدن روح جكر بقغل جلالنه

بيت

جامی صافی كه پر شد از می خام ... فرق نيست در ميان جامست يا مدام

همه جام بيند نيست كوئی می ... يا ميست بيند نيست جام

جام صافی كه طلو در می خام ... يقدر رفرقی كه جام در يا مدام

صافی جام در كه هيچ يقدر می ... يا خو ميدر صرف يقدر انده جام

بيت

جو به شيرين فاتل رنجور شد ... كوه را از تندرستی دور شد

جو به شيرين بيه كه خسته قيچی ... اولو اول قلمز انك هيچ طاقتی

كه پر سه آن اول تندرست ... قوتی ارتوب اولدی جلالی جست

[illegible]

ای کرده غمت غارت هوشی ما
ستریک معقد سان ازان یا خبر ایلر
آیا رسنک غمک عقلی ئلور هوش
اول سرکه قد شتقلر شمدیلر اکا

دردی نوش ده خانه درویش ما
عشق تو فرو گفته بگوش ما
دردکی بو کوکل ملکنی یغمایه ویرر اوس
هردم بو بنم سرترم او نغمه ایدر کوش

زین خودی خویشتن کلی ببنر
وصلکی با نور نوری باز را
اول حجاب بنلکک کلی کدر
نور پاره نورکه وصل ایده سن

که کری یا صدف زآن بحری در
تا ببینی معدنی انوار را
نه صدف اول در بحره قل گذر
معدنی انواره یتشک ایده سن

اصل چون صحبت بود اندر طریق
یک دمی صحبت ز مردان خدا
چو صحبت دور راصلی بو طریقک
ارنلر صحبتی نکنه بر دمی یک

از دل و جان باش با مردان رفیق
به ز طاعتهای خلقی بی ریاست
کرک جاندن اول مردان رفیقک
ریاسز بنجه ایدرسه خلوق عبادت

مرد حق آینه یزدان بود
کوز کسی حقک بلکه مرد اندر ر

حسن حق زان آینه تابان بود
بو دنیا آنده کورک تابان درر

جان انسان چون نیاید در نظر
آن جهان روترا بنوری او ببینیم
جانه هر کز کمه اتمادی نظر
اول یوزی انک نریله کو همیت

جان جانرا چون ببیند چشم سر
تا که خود را دیده باشد خود یقین
جان جانی نیجه کورر چشم سر
تا که سانی کرمش اولسن یقین

ترک سرکن تا رسد درمان ندا
تا نکم ترک اتمکه درمان بولسن

جان فدا کن تا شود جانان ترا
جانکم ترک ات که جانان بولسن

نعم
[illegible]

6